

RODNA
GRUDA

M A R E C 1 9 6 1

VSEBINA

Branko Zužek:

Pismo stricu (pesem)

Kako se bo v prihodnjih letih razvijala Ljudska republika Slovenija

Milena Korže:

Ob letošnjem osmem marcu

Ada Škerl:

Črni trak (pesem)

Ina Šlokan:

Z obema rokama je podprla »starega fanta«

Rojaki, dobrodošli v starem kraju!

Nekaj vtisov

Po domači deželi

Č-

Velika dela na prekopu Donava—Tisa—Donava

Nov grob v Franciji

-uk-

V Ljutomeru in Ormožu dve veliki vinski kleti

Cv. A. Kristan:

Nekaj misli o sestavi zgodovine naših izseljencev in njihovih organizacij

Eožen Bergant:

Mala žogica — veliki uspehi

Cv. A. K.:

Nekaj podatkov o Ameriški bratski zvezi v Elyju, Minn.

Cv. A. K.:

Velik uspeh opere »Traviata« Glasbene matice v Clevelandu

Kulturni zapiski:

U. M.: Notranjski muzej

Rojaki nam pišejo

Tomo Brejc:

Zgodba o Dolinarjevem Jokeljnu

Ivo Trošt:

Znajti se je treba

Danica Zupančič:

Domača modrost

Nudimo vam slovarje in učbenike za jezike:

ŠKERLJ: Angleško-slovenski slovar . . .	1200 din
KOTNIK: Slovensko-angleški slovar . . .	900 din
TOMŠIČ: Nemško-slovenski slovar . . .	1500 din
KOTNIK: Slovensko-francoski slovar . . .	800 din
KOTNIK: Francosko-slovenski slovar . . .	1000 din
BAJEC: Italijansko-slovenski slovar . . .	1200 din
GRAD: Učbenik španskega jezika . . .	900 din
KARLIN: Nemščina ni težka	600 din
GRAD: Francoščina za odrasle	850 din
GRAD: Italijanščina	500 din
KARLIN: Nemščina za vsakdanjo rabo . . .	350 din
GRAD: Come si dice in Italiano	350 din

Vse knjige
lahko naročite pri

Državni založbi Slovenije

Ljubljana, Titova cesta 25
Jugoslavija

V novi sezoni vas, dragi rojaki
vabi

Hotel Turist, Ljubljana

kjer boste
solidno postreženi
in vsestransko zadovoljni

Kolektiv »Hotela Turist« Ljubljana

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaajstkrat na leto. Letna naročnina je 4 dolarje ali enaka vrednost v drugi valuti. Poština plačana v gotovini. Odgovorni urednik Tomo Brejc. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Čekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-155

Branko Žužek:

Pismo stricu

Že dolgo nisem pisma vam poslal
in vem, da vas skrbi, kako živimo.
Kar dobro je. In zima je že mimo.
A najprej od nas vseh vesel pozdrav!
Kako kaj vi živite, dragi stric?
Doma je zdaj lepo, ko sonce sije.
Spet drami naše stare domačije
ob ranih jutrih petelinji klic.
Nebo je modro, jasno kot oko,
in med zaplatami snega v globeli
iz zemlje so pognali zvončki beli.
Da z nami ste, bilo bi prelepo!

Tako pa — sporočim vam kaj novic.
Saj vem, da vsako pisemce od doma,
ki dolgo časa k vam čez lužo roma,
prinese vam vonj polja in goric,
in šum gozdov, ki so ozeleneli.
O, kaj je letos mačic za vodo!
Poslal bi vam jih šopek, ko bi šlo.
Vem, da bi jih bili prav veseli.
No, letos Pust odšel je zgodaj v kraj.
Še prej pa — kakor je pri nas v navadi,
preneki fant pogledal je po mladi.
In potlej bališ, šranga, direndaj,
in ohcet tu, in ohcet v drugi vasi.
Čeprav zdaj z avti vozijo se svati,
še zmeraj pušeljci nageljnov je v časti,
še klarineti pojejo in basi...
Nedelja je, ko pišem te vrstice.
Čez nebes je zletela ptičja jata,
vsa hiša je od sončne luči zlata.
Na mizi so v peharju pisanice.

Takšna je zdaj pomlad pri nas doma.
Zdaj v upanju, da zdrav ste in krepak
končal bom pismo. In vas od srca
čez hrib in dol pozdrablja

vaš nečak.

Iz partizanske skicirke naših umetnikov:
Ive Subić: Bolničarka

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE
V LJUBLJANI

MAREC 1961

LETO VIII

Kako se bo v prihodnjih letih razvijala

Ljudska republika Slovenija

Vseh deset odborov Ljudske skupščine LRS: zakonodajni, odbor za industrijo, kmetijstvo in gozdarstvo, odbor za prosveto, za organizacijo oblasti, za zdravstvo, socialno varstvo itd. je od 17. do 26. januarja razpravljalo o gospodarskem načrtu LRS v prihodnjih petih letih. Nato je 30. in 31. januarja zasedala Ljudska skupščina Slovenije. V razpravi o gospodarskem načrtu Slovenije v prihodnjih petih letih je sodelovalo 44 poslancev, ki so predloženi načrt osvetlili od vseh strani, dali dodatne in spreminjevalne predloge, nakar je skupščina predloženi gospodarski načrt soglasno sprejela.

Načrt perspektivnega razvoja LR Slovenije temelji na rezultatih, ki smo jih dosegli v preteklem obdobju. Od konca vojne dalje je realni narodni dohodek naraščal po 7,4% na leto in je bil po svojem obsegu leta 1960 dva in pol krat večji kot v letu 1947. Največji napredek je pri industrijski proizvodnji, katere fizični obseg v letu 1960 je bil 5,2-krat večji kot leta 1947. Še večji in očitnejši pa so ti uspehi, če jih računamo od leta 1952, to je od časa, ko so delovni kolektivi začeli sami upravljati podjetja. V tem razdobju, vključno z letom 1960, je znašal porast celotne proizvodnje 10,6% na leto, in je vsa ta leta bil porast konstanten in stabilen. Zlasti pomembni uspehi so bili doseženi v obdobju od leta 1957 do 1960, ko smo pretekli petletni perspektivni načrt izpolnili že v štirih letih, dasi je predvideval zelo intenziven razvoj osnovnih panog. Prav v tem obdobju je močno napredovalo kmetijstvo, katerega proizvodnja v prejšnjih letih ni presegla predvojne ravni. Bistveno so se tudi izboljšale življenjske razmere prebivalstva, kar se je odrazilo v hitrem naraščanju osebne potrošnje, pospešenem razvoju stanovanjske in komunalne gradnje, izboljšanju razmer na področju šolstva, zdravstva in podobnih dejavnosti. Udeležba investicij za družbeni standard se je v strukturi skupnih investicij povečala od letnih povprečno 19,5% v letih 1955 do 1956 na 29,6% v letih 1957 do 1960, to je od 12,5 milijarde dinarjev na 25 milijard dinarjev, računano po cenah iz leta 1959. Hitra dinamika vlaganj za družbeni standard v obdobju 1956—1960 se kaže v porastu od 15 na 31 milijard dinarjev.

Da smo dosegli te uspehe in tak nagel napredek, gre priznanje predvsem delovnim kolektivom in komunam, ki so z razpoložljivimi sredstvi gospodarili smotrno in učinkovito. Vzpodbudni načini delitve osebnih dohodkov in njihova vse večja odvisnost od produktivnosti dela so bili osnovno gibalno. Pri tem pa so se stalno povečevale pravice in pristojnosti delovnih kolektivov in komun.

Prav na nadaljnjem razvijanju teh pogojev, ki so že doslej dali tako ugodne rezultate, temeljijo smernice perspektivnega načrta za prihodnjih pet let. V tem razdobju naj bi se povečal skupni narodni dohodek za 66,6%, povprečno za 10,7% na leto.

Obseg industrijske proizvodnje naj bi naraščal povprečno za 11% na leto, povečal bi se torej za 69%. Poleg rekonstrukcij, uvajanja sodobnih proizvodnih postopkov in razvijanja tistih oblik, ki bodo prispevale k nadaljnji racionalizaciji proizvodnje, kot so to kooperacija, specializacija, mehanizacija in avtomatizacija, nakazuje perspektivni načrt večje razširitve in pa tudi nove gradnje za tako proizvodnjo, ki ima v naši republici posebno ugodne pogoje za razvoj. Dana je posebna pomembnost:

— elektroindustriji, zlasti proizvodnji delov za elektroniko in avtomatizacijo; v zvezi s to industrijo je treba razvijati tudi tisto strojno industrijo, ki bo te elektronske elemente vzgrajevala v svoje proizvode;

— motorni industriji, ki naj bi proizvajala predvsem lahke bencinske motorje in motorna kolesa, Dieslove motorje za tovrstne avtomobile in ladje ter vse vrste avtomobilov;

— kemični industriji, ki bi predelovala premog, proizvajala umetne mase, sintetična vlakna in druge kemične izdelke;

— lesni industriji, ki bi bila zlasti usmerjena na proizvodnjo celuloze in papirja, lesnih plošč in pohištva.

Industrija naj bi bila v prihodnje vse bolj usmerjena na proizvodnjo visokokvalitetnih izdelkov s čim višjo stopnjo predelave. Velenje bo z izgradnjo energokemijskega kombinata najpomembnejši objekt industrijske gradnje v Sloveniji, kjer bodo sušili in vplinjevali lignit in plin deloma dobavljali po plinovodu v industrijska središča Slovenije, deloma pa uporabljali za sintezo dušičnih gnojil. Kemična tovarna v Lendavi bo predelovala zemeljski plin v metanol. Načrt

predvideva tudi razširitev tovarne glinice in aluminija v Kidričevem.

Razvoj kmetijstva v prihodnjih petih letih je oprt na izkušnje v preteklem obdobju in predvidevamo povečanje fizičnega obsega proizvodnje za 11% na leto. Velike socialistične proizvodne enote, ki so sposobne uvajati v kmetijstvo novo tehniko in znanstvena dognanja in sodelovanja zasebnega kmeta z zadrugami in kmetijskimi posestvi, so temelj prihodnjega razvoja. V kmetijstvu bomo dvignili produktivnost dela, s čimer bomo omogočili tudi dvig zaslužkov.

Zlasti naj bi v prihodnjem obdobju razvili živinorejo. Tako računamo, da bomo imeli v letu 1965 za okoli 70% več živine kot sedaj. Največji porast predvidevamo pri govedoreji (za skoraj 100%) in v perutninarstvu (za okoli 150%). Intenzivna živinorejska proizvodnja pa seveda zahteva, da tudi poljedelsko proizvodnjo preusmerimo tako, da bo dajala živinoreji na razpolago več krmnih rastlin.

Seveda pa bomo povečali ne samo pridelek krmnih rastlin, ampak tudi žita, koruze, krompirja itd. Zato bo treba povečati intenzivnost pridelovanja, tako da se bomo približali pri pšenici 40 t/mc na hektar, pri koruzi 80 t/mc, krompirju 245 t/mc in pri senu 80 t/mc na hektar.

Izredno velike naloge ima v prihodnjih petih letih gradbeništvo, zlasti na področju stanovanjske gradnje. Načrt predvideva izgradnjo 50.000 novih stanovanj.

Doseči moramo sodelovanje industrije, ki izdeluje posamezne dele za gradbene objekte s projektantskimi organizacijami, obrtjo in gradbenimi podjetji, pa tudi z investitorji samimi. Graditi moramo vedno bolj s sestavnimi deli, ki so izdelani na industrijski način. Seveda pa bo treba tudi gradbena dela še bolj mehanizirati.

S perspektivnim načrtom računamo, da bomo gradbeni obseg povečali za 58,6% in pri tem samo za 5% povečali zaposleno delovno silo v gradbeništvu.

Promet je doslej predstavljal v našem gospodarstvu ozko grlo in priznati moramo delovnim kolektivom prometnih organizacij, da so z velikimi napori in maksimalnim izkoriščanjem zastarelih sredstev uspeli zadostiti zahtevam gospodarstva po večjih prevoznih storitvah.

Na področju železnic bomo glavni napor usmerili na to, da z rekonstrukcijami prog omogočimo kvalitetnejši in hitrejši prevoz, da uvedemo avtomatizacijo signalno varnostnih naprav in da elektrificiramo najvažnejše proge oziroma, da na težavnih progah vpeljemo Dieslovo vleko.

V cestnem prometu bomo še dalje modernizirali glavne prometne žile, zakaj računati moramo, da bomo obseg blagovnih prevozov na cestah dvignili do leta 1965 za 80%, obseg osebnega prometa pa za 84%.

Na področju pomorstva računamo z nadaljnjo modernizacijo plovnega parka in z nadaljevanjem izgradnje koprške luke, ki jo bomo razvili v pomembno transportno luko.

Povečali bomo tudi vse vrste uslug pošte, telefona in telegrafa. Po predvidevanjih naj bi število telefonskih aparatov povečali za trikrat.

Promet v gostinstvu naj bi povečali za 50%.

Kljub visokemu porastu produktivnosti dela pa bo intenziven razvoj zahteval tudi znatno povečanje števila zaposlenih. Skupno število zaposlenih bi povečali v petih letih za okoli 102.000 ali povprečno za 20.400 na leto, kar precej presegata naravni prirast aktivnega prebivalstva.

Intenzivno zaposlovanje pa bo zahtevalo povečano skrb za strokovno usposabljanje in skrb za tako ureditev življenjskih razmer zaposlenih, da bodo lahko svoje delo res dobro opravljali. V zvezi s tem daje perspektivni načrt obširne in natančne smernice za razvoj šolstva, strokovnega šolstva in univerzitetnega študija, obravnava pa tudi vse druge dejavnosti v zvezi z družbenim standardom. Tako naj bi vložili velika sredstva za zdravstvo, zlasti za povečanje posteljnih kapacitet v bolnicah in za urejanje zdraviliških krajev.

Na isti seji je Ljudska skupščina LRS obravnavala tudi družbeni načrt za leto 1961.

Ta načrt predstavlja prvo leto novega perspektivnega obdobja. Prav zato je leto 1961 še posebno pomembno, saj bodo potrebne intenzivne priprave, ki jih bo moralo izvesti naše gospodarstvo, da se čimbolj uspešno vključi v predvideni razvoj in da ga doseže. Družbeni načrt za leto 1961 vsebuje vse potrebne smernice za to nalogo. Letošnji načrt omogoča oblike in načine, da razpoložljive zmogljivosti in finančna sredstva usmerimo s perspektivnim načrtom.

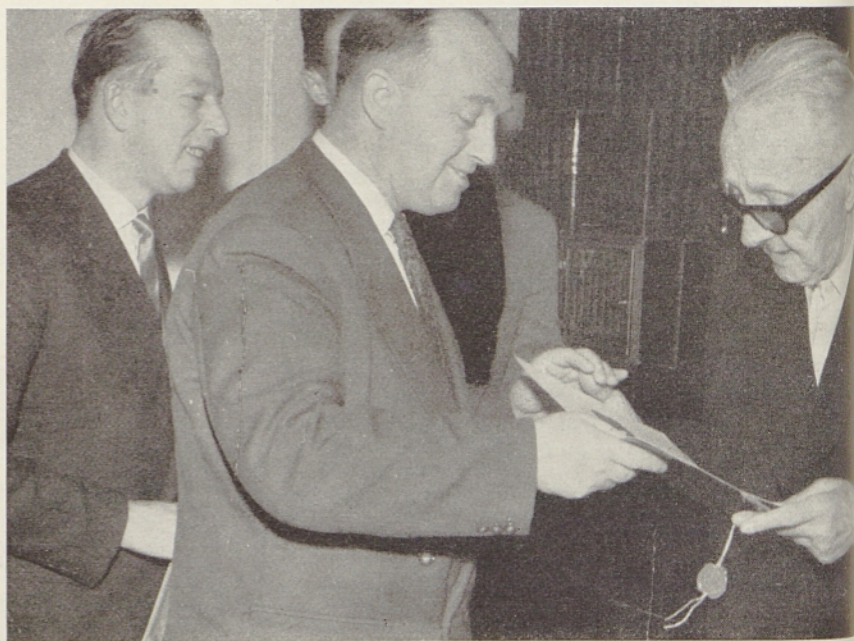
ŽE ZDAJ OPOZARJAMO

na prihodnjo (aprilsko) številko naše revije, ki bo posvečena desetletnemu jubileju Slovenske izseljenske matice. Ta številka bo izšla v povečanem obsegu. V njej bodo objavljeni številni zanimivi spomini na desetletno delo matice ter bo še posebno bogato ilustrirana. Imela bo tudi posebno slikovno prilogo — reprodukcijo ene najlepših umetnin slikarja Riharda Jakopiča — motiv iz Križank v Ljubljani. Poleg te slikovne priloge bo »Rodna gruda« letos v jubilejnem letu Slovenske izseljenske matice svojim naročnikom poklonila še dve slikovni prilogi — izbrani reprodukciji slik naših slikarjev, ki jih boste lahko uporabili za okrasitev vaših domov.

Podpredsednica glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije tov. Vida Tomšičeva je lani ob koncu leta obiskala nekatere dežele Južne Amerike, kjer se je srečala s številnimi predstavniki slovenskih izseljenških društev v Mehiki, Urugvaj, Argentini in Venezueli. Naši rojaki so se njenega obiska zelo razveselili. O teh srečanjih je Vida Tomšičeva poročala na sestanku članov izvršnega in glavnega odbora Slovenske izseljenške matice, ki bo upoštevala želje in predloge naših rojakov in njihovih društev ter jih skušala postopoma uresničiti.

Pisatelj Fran Sal. Finžgar je ob svoji 90-letnici prejel številne čestitke. Čestitko mu je poslal tudi predsednik republike Tito, v kateri pravi: »Ob Vaši 90-letnici življenja, izpolnjenega s plodnim ustvarjalnim, književnim in prosvetnim delom ter prizadevanji za uresničenje osobodilnih teženj slovenskega ljudstva. Vam pošiljam svoje prisrčne čestitke in najboljše želje, da bi kmalu ozdraveli.« — Na sliki: delegacija Slovenske prosvetne zveze iz Celovca s predsednikom Fr. Zwitterom, ki je Finžgarju izročila »Drabosnjakovo priznanje« — najvišje priznanje, ki ga ta Zveza podeljuje zaslužnim kulturnim ustvarjalcem.

Ljubljanska mladina je dne 8. februarja demonstrirala proti fašističnim izpadom na slovensko narodno manjšino v Trstu. Demonstranti so poslali pismo Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije z zahtevo, da naj italijanske oblasti spoštujejo manjšinske pravice vseh Slovencev, ki živijo v Italiji.

Milena Korže

zvezna poslanka in članica
Glavnega odbora Zveze ženskih
društev Slovenije

OB LETOŠNJEM OSMEM MARCU

Letošnji 8. marec — mednarodni ženski dan — praznujemo v znamenju 20. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov.

V boju za narodno in socialno osvoboditev so jugoslovanske žene z nadčloveškimi naperi prispevale dostojen delež k zmagi naših narodov in si tako izbojevale mesto enakopravnega državljana v socialistični domovini.

Tudi danes aktivno delajo na vseh področjih našega družbenega življenja: v gospodarstvu, politiki, v organih oblasti, delavskega in družbenega samoupravljanja, zavedajoč se, da s tem ustvarjajo lepše in boljše življenje sebi in svojim otrokom. Zavedajo se tudi, da s svojim delom za napredek lastne socialistične dežele prispevajo hkrati k skupnim naporom vseh naprednih sil v svetu za mir in prijateljstvo med narodi.

Ob 8. marcju, prazniku boja za enakopravnost in osvoboditev žene kot človeka, ki je hkrati simbol boja za osvoboditev vseh zatiranih, ne glede na narodnost, raso in spol, vam drage rojakinje pošiljamo tople pozdrave z željo, da se tudi ve, kjerkoli živite in delate, zavzimate za svetli cilj tega mednarodnega praznika: zagotoviti človeštvo mirno in srečno življenje.

Ada Skerl:

Črni trak

Pod bradico je še prenašal beli slinček
in rožam je razdajal radostne poljubčke,
smejal se je, postavljaj ob potoku mlinček
in čebrijaje je iz blata mesil kupčke.

A sredi sanj njegovih, vriskov razigranih
— kako boli spomin, in še je, še grenak! —
mu omahnila mamica je v partizanih.
Nad majceno srce so mu pripeli črni trak.

Pobožal črni trak je z mehкими rokami
— tako v slovo pobožala ga mamica je ljuba —
in bridko klical je med grenkimi solzami:
»O, pridi mama moja, fantka srček bubal«

Spomenik v Begunjah, posvečen našim ženam, ki so se
kakor možje neustrašeno borile in umirale za svobodo

Z obema rokama je podprla »starega fanta«

V marcu, ko praznujemo mednarodni dan žena, bi radi vsaj na kratko spregovorili tudi o naših ženah-izseljenkah, ki so doma tri vogle podpirale, medtem ko so njihovi možje garali v premogokopih, hostah in tovarnah, ki so bile čudovito iznajdljive, praktične in pogumne v hudih letih krize in brezposelnosti in so pri vsem vsakdanjem garanju, skrbi za otroke, pranju in kuhi za številne rojake podnajemnike še znale pritrpati čas za sodelovanje v društvih — teh naših svetlih slovenskih otokih v velikih tujih mestih. Ogromno bi se dalo o tem povedati in napisati. Ko se bo pisala zgodovina našega izseljenstva, bodo vsekakor morala zavzeti eno vidnih mest tudi poglavja o delu, prizadevanjih in žrtvah naših žena-izseljenk.

V spomin vsem se danes prav na kratko ustavimo pri eni — pri Ani Praček-Krasni, ki že sedmo leto ureja, piše, korigira, postavlja, lomi stavek, upravlja in izdaja (najbrž sem katero njeno delo pri listu še izpustila) najstarejši list slovenskih delavcev v Ameriki — »Glas naroda«.

Vemo, da v ZDA rojakinjo Ano Krasno vsi dobro poznajo kakor tudi njeno delo pri urejanju »Glasa naroda«. Mi pa bi radi, da bi jo spoznali

naši ljudje tudi drugod, vsaj v tistih tridesetih deželah po svetu, kamor vsak mesec prihaja »Rodna gruda«.

Pred menoj leži zbirka pesmi, ki je izšla leta 1950 v New Yorku. Zbirka ima naslov »Za lepše dni«. Njene pesmi so to — občuteni zapisi doživljanj iz njenih otroških in poznejših let, ko je iz Dolge poljane na Vipavskem, kjer so takrat gospodarili fašisti, odšla kakor tisoči naših primorskih ljudi, na dolgo pot čez široko morje. Kako daleč je bila zlata pravljica o neznani čudoviti deželi, ko se je znašla med jeklarji in rudarji v širni Pennsilvaniji. Takole poje v eni svojih pesmi:

»Majhen prostor v štiri stene ujet,
okence na stopnice
— pa je tako velik svet!
Ob steni postelja,
o, če bi se dalo vsaj spati!
Ali do dveh grmi nadulična,
po dveh pa prične mrčes vasovati ...

Res, človek bi z eno samo mislijo
vso to bedo podrl,
z eno samo mislijo široko pot
v nov svet utrl ...«

Toda žilavo kmečko dekle iz sončne Vipavske ni klonilo. Na tegobah in trdotah življenja je gradila svojo skromno osebno srečo. Ob prostem času je delala v društvih: pri Jugoslovanski socialni zvezi, pri Prosvetni matici in drugod ter si obenem na ameriških šolah in raznih tečajih izpopolnjevala izobrazbo. Kadar pa je bilo srce prepolno, je sedla in svoja občutja izlila v pesmi. Te pesmi so preproste in prav zaradi te svoje preprostosti prisrčno tople. Pojejo o hrepenenju po domači deželi, o bolečem sočustvovanju z rojaki doma, ki jih je preganjal fašizem. V tisočeri podobah govore o težkem življenju naših delavcev v času velike krize. Veliko pesmi je napisala in le njihov del povezala v dva šopka — zbirki, ki ju je izdala.

Zaradi brezposelnosti se je z možem v času velike krize preselila v New York, kjer je pozneje postala upravnica »Glasa naroda«, lista slovenskih delavcev v Ameriki, ki ga je leta 1893 ustanovil Ljubljčan Frank Sakser, naprednjak in domoljub, ustanovitelj Ameriške bratske zveze. Za uredniško mizo tega lista so sedeli številni ugledni, zavedni Slovenci, ki so kot uredniki polnili njegove stolpce in pripomogli k njegovi rasti. Prišli so in odhajali drug za drugim, kakor se je z leti začela redčiti vrsta njegovih naročnikov. Tudi stari pionirji so odhajali po poti, ki je pač slehernemu prej ali slej namenjena. Pred sedmimi leti pa se je hrvatska delniška družba, ki je bila lastnica tiskarne, v kateri se je tiskal »Glas na-

Tudi soprog ji pomaga, kolikor mu dopušča zdravje

roda« in hrvatski »Novi list«, razšla. »Novi list« je prenehal izhajati in tedaj je tudi »Glasu naroda« zaklenkal navček...

Hudo je to prizadelo njegove prijatelje, med njimi tudi Ano, ki je bila takrat upravnica obeh listov. »Reši naš najstarejši delavski list,« so ji svetovali. Oklebala je. Saj to je bila velika, odgovorna, težka naloga. In prav takrat je začel še njen mož hudo bolehati. Potreboval je nege. Toda »Glas naroda« je umiral. Slovenska beseda — najdragocenejši zaklad na tujem — bo spet izgubila eno svojih tribun. V nočeh je o tem razmišljala, se borila sama s seboj. Zdelo se ji je, da umira drag prijatelj.

O kaj! se je končno odločila pogumna Vipavka in obe roki prožila »staremu fantu« in mu pomagala na noge. Spet je bila pred njo vrsta težav. Trdo je bilo treba stisniti zobe in vleči. In Ana je vlekla — saj je pred seboj videla plemeniti cilj — »Glas naroda« živi in bo živeti!

Postala je urednica, upravnica, izdajateljica, črkostavka, korektorka itd. »Staremu neoyorškemu fantu« ni le podaljšala življenja, temveč ga je tudi pomladila. Letos bo doživel že svoj 68. rojstni dan, obenem pa bo minilo sedem let, kar ga izdaja in ureja Ana Praček-Krasna. Pri delu ji pomaga, kolikor mu zdravje dopušča, tudi njen mož, v veliko oporo pa so listu zvesti naročniki in prijatelji.

Ana Praček-Krasna pri stannem stroju

Naši pogumni Ani iz sončne Vipave čestitamo za njena plemenita prizadevanja pri širjenju in ohranitvi naše slovenske besede na tujem.

Ina Slokan

Stane Kumar: Vipavska dolina

Rojaki, dobrodošli v starem kraju!

Pisma in časopisi nam dan za dnem poročajo o prijavah in pripravah za obisk domovine. Kakor sodimo po njih, bo letošnji obisk maših izseljencev rekorden in bo prekosil vse dosedanje. Seveda se tudi pri nas pridno pripravljamo na prizrčen sprejem, ko boste po dolgih letih spet stopili na domača tla.

Jugoslovanske izseljenske matice bodo priredile v tem času razne sprejeme, ogledе gospodarskih objektov, proslave, izlete in krožna potovanja po Jugoslaviji. Slovenska izseljenska matica, ki je organizator in gostitelj letošnjih osrednjih prireditev Izseljenskega tedna, slavi letos desetletnico svojega obstoja, zato bodo prireditve še posebno slovesne.

Kakor smo že poročali v zadnji lanski številki »Rodne grude«, bodo osrednje prireditve Izseljenskega tedna v Ljubljani, Postojni in na Bledu. Teh prireditev se bodo poleg slovenskih izseljencev udeležili tudi rojaki iz drugih republik Jugoslavije, ki bodo v teh dneh na svojih krožnih potovanjih po Jugoslaviji prispeli tudi v Ljubljano.

Prvi dan — 3. julija se bodo izletniki ob 8. uri zjutraj zbrali v poslovalnici Kompassa (Putnika). Ob 9. uri bo sprejem pri predsedniku Mestnega sveta Ljubljane. Nato izlet na Ljubljanski grad, kjer si bodo izletniki pod strokovnim vodstvom ogledali prelepo panoramo današnje moderne Ljubljane. Z Gradu se bodo z avtobusi odpeljali v Muzej narodne osvoboditve. Ob 13. uri bo svečano kosilo v hotelu Bellevue. Po večerji pa slavnostna gledališka predstava.

Drugi dan — 4. julija se bodo izletniki z avtobusi odpeljali v Postojno, ogledali si bodo znamenito Postojnsko jamo, nato pa se bodo udeležili VI. tradicionalnega piknika ameriških Slovencev v starem kraju, ki bo prirejen na zelo prijetnem senčnem kraju v Postojni. Piknik bo združen s kulturnim programom in številnimi veselimi presenečenji. Večerja in prenočišče bo v Postojni.

Tretji dan — 5. julija po zajtrku se bodo izletniki iz Postojne odpeljali proti Bledu. V Dragi pri Begunjah bodo obiskali grobove talcev. Nato si bodo ogledali Bled, starodavni blejski grad ter se s čolni popeljali na otok. Skupno kosilo bo v Ribnem pri Bledu. Popoldne odhod izletniških skupin iz drugih republik, ki vsaka zase nadaljuje svoj izlet po Jugoslaviji. Slovenski rojaki pa se bodo lahko kopali v jezeru, ali šli v lepo blejsko okolico. Zvečer prijetna zabava v blejskih zabaviščih in prenočišče na Bledu. Naslednji dan po zajtrku se bodo izletniki vrnili v Ljubljano.

Seveda bo tudi letos prirejenih več izletov po Sloveniji, in to po najlepših krajih naše Gorenjske, Štajerske, Dolenjske in Primorske. Ti izleti so zelo priljubljeni. Rojaki, ki so obiskali svoj stari kraj, o njih veliko pišejo tudi v izseljenske liste in kar ne morejo prehvaliti, kako prijetno so se imeli in kaj vse so videli na teh izletih. Tudi letošnji izletniki bodo zadovoljni, kar lahko že vnaprej zagotovimo.

Poleg izletov po Sloveniji bo organiziran tudi sedemdnevni izlet po Jugoslaviji, in sicer v dnevih od 7. do 14. julija. Izletniki bodo obiskali najlepše kraje naše Dalmacije — Split, Hvar, Korčulo in starodavni Dubrovnik. Letalo jih bo od tam poneslo v Sarajevo, naslednji dan pa v Beograd, ponosno glavno mesto Jugoslavije. Preko Zagreba, glavnega mesta LR Hrvatske, se bodo po novi avtomobilski cesti vračali proti Ljubljani. Večerja bo na Otočcu pri Novem mestu, od tam pa se bodo vrnili v Ljubljano, kjer bodo prenočili.

Odlomki iz člankov, ki so jih v glasilu SNPJ »Prospeti« napisali rojaki, ki so nas lani obiskali.

(Zbral Co. A. Kristan)

»Poseben vtis je napravila name visoka kulturna raven duhovitega slovenskega ljudstva. Čeprav ima Ljubljana, prestolnica Slovenije, samo kakih 160.000 prebivalcev, se to mesto ponaša s celosezonsko opero, simfoničnim orkestrom, dramskim gledališčem ter mnogimi umetninami in spomeniki. V enem samem tednu sem se udeležil naslednjih opernih predstav: Lucia di Lammermoor, Nabucco, Madame Butterfly in Seviljski brivec.

Vse te opere so bile krasno izvajane in odpete v slovenščini s samimi domačimi pevci. Njihova scenarija, razsvetljava in zvočni učinek

Nekaj

— vse to je bilo sijajno in bi lahko tekmovalo z opernimi gledališči velikega slovesa. Da bomo pravilno razumeli in cenili veličino te kulturne pridobitve, naj povem, da je v mestih-dvojčkih — v St. Paulu in Minneapolisu v Minnesoti — možno uprizoriti samo tri take prireditve na leto, in sicer samo eno opero in dve opereti. Poleg velike opere se ponaša Ljubljana tudi z izvrstnim simfoničnim orkestrom. Ta orkester prireja po dvakrat tedensko koncerte vseh vrst.

Ko sem bil v Ljubljani, sem bil v nedeljo pri maši. In lahko rečem, da nisem še nikoli slišal tako krasnega liturgičnega petja.

»Ljudstvo je zelo pismeno. V izložbenih oknih sem videl knjige in dela, ki so jih napisali sloviti pisatelji in pesniki: Shakespeare, Goethe, Prešeren, Schiller, Mark Twain, Plato, Homer, Swift in drugi. Na vseh ulicah so bogato založene knjigarne.

Kamor koli sem se obrnil, sem bil znova in znova presenečen nad veličastnimi kulturnimi pridobitvami tega resnično umetniškega ljudstva. Povsod vidite krasne primere domače umetnosti, kiparstva in mozaika. Velik vtis je napravila name tudi velika prijaznost jugoslovanskih ljudi. Čeprav tujec, sem bil vendar povsod deležen najprisrčnejših dobrodošlic. To obnašanje je bilo iskreno, ne morda naročeno od vlade, ker je bilo povsod enako.

Zahvaljujem se clevelandski federaciji SNPJ, ki je omogočila ta izlet. Kot Slovenec drugega pokolenja preprostega kmetskega rodu se nisem prej v polni meri zavedal in poznal veliko kulturo in znanje, ki sem ju videl v Jugoslaviji.

A. M. Mayerle,
South, St. Paul, Minn.

Kmalu se lahko spozna, da je Tito pri Slovencih zelo spoštovan. Ljudje pravijo, da dvomijo, da bi brez njega Jugoslavija danes obstajala v svoji sedanji obliki. Ljudstvo je prepričano, da je inteligenten človek in da je napravil že mnogo za deželo in ljudstvo. Kjer koli hodi, je tako rekoč brez vsakega spremstva. Ko je bil egipčanski predsednik Naser v Jugoslaviji, se je vozil z njim po ulicah v odprtem avtomobilu. Ob ulicah je stalo na tisoče ljudi, ki so ju pozdravljali.«

»Vsaka cerkev danes lahko deluje kakor ji pač najbolje kaže, toda duhovniki se ne mešajo več v politiko, temveč se posvečajo zgolj svojim duhovskim nalogam. Tako je prav in tako mora biti. Cerkveni zvonovi še vedno zvonijo, toda

vtisov

povsod vlada občutek popolne svobode glede vere, ki bi ga ne bilo, če bi bila vera državna.«

»Danes ni treba nikomur več oditi iz Jugoslavije, da bi si prislužili za življenje. V Jugoslaviji je danes vse polno dela. Vsak, ki je voljan delati, dobi zaposlitev. Se več: tam ni nobene brezposelnosti, vsi delajo.«

»Ljudstvo je disciplinirano. Zavedajo se namreč, da ustvarjajo nov sistem, čigar dobrine bodo šele prišle. Naravno je, da morajo tisti, ki so pionirji tega sistema, žrtvovati svoj čas, svoje znanje in prizadevanje za boljšo bodočnost. V naši lastni Ameriki je moralo na milijone ljudi trdo delati in celo žrtvovati svoja življenja, da se je ustvarilo to, kar imamo danes. Isto velja tudi za Jugoslavijo.«

»Čeprav je zaslužek delovnih ljudi v primerjavi z ameriškim zaslužkom nizek, je treba vzeti v poštev tudi dejstvo, da so tudi življenjski stroški v Jugoslaviji mnogo nižji.«

»Povsod vas pozdravljajo pristréno in iskreno, zlasti, če primerjamo to

pozdravljanje z našimi ameriškimi navadami. Videti je, da to ljudstvo ni pokvarjeno ter da se zaveda vrednosti dobrega sosedstva in tovarništva.

Povsod, kamor koli sem se obrnil, sem naletel na prijazne in postrežljive ljudi. Ne glede na to, kje se boste ustavili na cesti in koga boste vprašali za to ali drugo informacijo, vsak vam bo drage volje odgovoril na vsa vaša vprašanja. In vedno z besedico »prosim«.

Prijaznost in vljudnost slovenskih in drugih jugoslovanskih ljudi je definitivna last njihovega socialnega sistema in vsi obiskovalci si ustvarjajo o tem pozitivno dobro sodbo« (Prosveta, 12. avgusta 1960).

»Med vsemi 22 dnevi svojega bivanja v Jugoslaviji sem bil deležen popolne svobode, kakršne sem deležen tu v Ameriki. Prihajal in odhajal sem, kamor in kadar sem hotel.

Donald J. Lotrich,

predsednik glavnega finančnega odbora SNPJ iz Chicaga

»Velenje je živo. Je jasna priča delovnih ljudi in njihovega prizadevanja. Zdaj je Jugoslavija tista, ki se okorišča z uspehi svojega dela in ga ne deli več z drugimi državami, kakor je to bilo pred vojno. Državljeni trdno verujejo v pravilnost politike svoje vlade. Velenje, pravijo, je dokaz, kako socialistični način življenja skrbi za svoje delovno ljudstvo in kaže temu ljudstvu jasnejše perspektive za njegovo bodočnost.«

»...Kolikor sva ugotovila, imajo ljudje dovolj jedil in tudi dovolj obleke. Njihova stanovanja so skromna, toda čista. Novejši domovi in stanovanja pa imajo notranja stranišča, kopalne banje, vročo vodo i. dr. Zunanja izgradnja novih apartementov je ultramoderna.«

Glavni predsednik SNPJ

John Culkar in njegova žena Elsie

»V vsem svojem življenju se nisem še nikoli sestal s tako čudovitimi ljudmi. Ti ljudje cenijo bolj prijateljstvo kakor materialne stvari. Jugoslavija je krasna dežela, katere krasot si ne morete predstavljati, dokler jih ne vidite.«

»Najbolj značilno pa je bilo to, da nisem na svojem potovanju po Jugoslaviji srečal niti ene osebe, ki bi ne bila vljudna, prijazna in postrežljiva do mene. To ljudstvo je čudovito in njihova srca so zlata. Doživel sem toliko lepih stvari, da jih ne morem vseh v tem dopisu opisati.«

Eddie Zarnick,

v ZDA rojeni sin

predsednika clevelandske federacije SNPJ

»Radio ni natrpan s komercializmom ali kramarstvom, kakor je to pri nas v Ameriki. Tam je vse oglaševanje stisnjeno skupaj, enkrat na dan. Pri nas sta radio in TV stalno natrpana z najbolj prostaškim in zavajalnim komercialnim oglaševanjem, tako da se človek kar boji odpreti radijski ali televizijski aparat...«

»Glede starokranjskega časopisja in tudi novinarskih radijskih oddaj naj rečem to, da skušajo biti tamkajšnji novinarji objektivni, stvarni in resnicoljubni zlasti na področju zunanjih novic. V tamkajšnjem tisku ali radijskih oddajah ne boste našli nobene gonje proti nobeni državi. Nobene take propagande ne boste našli, s katero ameriški tisk, radio in TV zastrupljajo in zavajajo ameriško ljudstvo skozi vso povojno dobo. — Skratka, tam ne poznajo mrzle vojne, marveč se ji skrbno izogibajo. Na področju zunanjih vesti imajo tam v resnici več zelo razgledanih novinarjev, ki svojim bralcem ali poslušalcem skušajo podati in tolmačiti zunanje dogodke v taki luči, v kakršni se v resnici dogajajo...«

Anton Garden,

Mettawau, Minn.

Vlado
Lamut:
Na
Dolenjskem

Zagorje v letu 1960

P O D O M A Č I D E Ž E L I

— V Loškem potoku trdijo, da so sami zdravi Ljudje. To lahko dokažejo s tem, da je tam nad 40 osemdesetletnikov, ki so kljub visokim letom še čili in bistri. Vsi so zrasli ob ječmenovem kruhu in koruznih žgancih in vse življenje trdo delali. Najstarejša je Marija Vesel iz Retij, ki bo v marcu imela 97 let.

— Akcija za pomoč alžirskim otrokom je bila v Jugoslaviji zelo uspešna. Samo šolska mladina je zbrala v ta namen nad 55 milijonov dinarjev. Šolarji iz Slovenije so k temu znesku doprinesli lep delež. Tako so n. pr. samo v ljubljanskem okraju zbrali ca. 4 milijone dinarjev.

— Podjetje »Slovenija vino« je lani po vsej Jugoslaviji, predvsem pa na Štajerskem, Vipavi, Istri in Dalmaciji odkupilo 2000 vagonov vina, ki ga je prodalo na domačem in tujem trgu. Izvažajo ga v 45 držav, največ na Poljsko, Češko, Anglijo, ZDA, obe Nemčiji in v Brazilijo.

— Mlekarna na Fari pri Kočevju slovi po svojih mlečnih izdelkih. Lani so prodali za 16 milijonov dinarjev mlečnih izdelkov, kar je lep gospodarski uspeh. Največ svojih izdelkov prodajo na 60 km oddaljeno Reko.

— V zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev v Jugoslaviji so predvidene spremembe, ki bodo zagotovile širšo zdravstveno zaščito in bolj pravilno izkoriščanje sredstev. Zlasti pomembna je pravica zavarovancev, da svobodno izbirajo zdravnika in zdravstveno ustanovo. V zdravstveni zaščiti so bili doseženi dobri rezultati. Smrtnost pri socialno zavarovanih je padla za šest odstotkov. Jugoslovani živijo danes 12 do 15 let dlje kakor pred vojno.

— Kočevski rudarji so lani nakopali v jamskem obratu 95.000 ton premoga ali 6333 vagonov. V jami dela 190 rudarjev. Vsak od njih je torej nakopal 500 ton premoga.

V sredo, 15. februarja zjutraj so ljudje po vsej Jugoslaviji z velikim zanimanjem opazovali popoln sončni mrk, ki je bil že tretjič v tem tisočletju. Najbolj viden je bil v Jugoslaviji, in sicer v krajih od Dubrovnika do Negotina v Srbiji. Ta edinstveni dogodek so prišli v Jugoslavijo opazovat tudi številni inozemski astronomi in turisti. Nekaj čez pol osmo zjutraj je mesec popolnoma prekril sonce. Sredi belega dne se je znočilo in zvezde so zažarele. Posebno svetla sta bila Mars in Jupiter na zahodu. Ko je mesec prekril sonce, je sončni rob zažarel kakor ognjen venec. Videli so se ognjeni slapovi — sončni izbruhi, o katerih menijo, da so bili visoki okrog sto tisoč kilometrov. Po 154 čudovitih sekundah se je sonce spet izvilo iz mesečevega objema. Spet je postalo svetlo in toplo. O sončnem mrku so domači in tuji astronomi napravili številne posnetke. Astronomi, ki so opazovali sončni mrk na Hvaru, so tudi ugotovili, da ne drži neka ameriška teorija, da sončni mrk ne vpliva na živali. To so preizkusili na dveh kozah, od katerih je ena, ki se je prej mirno pasla, ob sončnem mrku dobesedno okamenela in se ni premaknila do tedaj, ko je sonce spet posijalo.

— Ena večjih ameriških tovarn čevljev se zanima za galanterijsko usnje, ki ga izdeluje Tovarna usnja v Slovenjem Gradcu. Potrebovala bi pet ton takšnega usnja mesečno. Tovarna namerava povečati usnjarno ter v ta namen uvoziti nove stroje in strojno opremo, da bo lahko izdelke tudi izvažala.

— »Strojno pletilstvo« v Belčincih v Pomurju bo v kratkem prejelo nove pletilne stroje. Namščeni bodo v novih prostorih v združnem domu. S tem se bo obrat povečal tudi za 100 novih delovnih moči.

— Tekstilna tovarna »Sukno« v Zapužah je prvega februarja odprla nov obrat v Jurjevcih pri Ribnici.

*Bukovica v Selški dolini
Železniki*

Velika dela na prekopu

DONAVA—TISA—DONAVA

Na Vojvodino odpade polovica tržnih presežkov belega žita in koruze ter tri petine sladkorja in masti. Ta pokrajina pa nam da lahko še mnogo več. Zakaj njena zemljišča spadajo med najboljša v Evropi. Žal tu pridelki še močno mihajo iz leta v leto. Poplavne vode uničujejo posevke, onemogočajo pravočasno setev in izvedbo agrotehničnih ukrepov, zemljišča pa zamočvirjajo in zasoljujejo. Leta 1956 je voda zalila 180 tisoč ha orne zemlje. Posledica je bila, da so namesto 1920 kg pšenice na hektar, kakor so je pridelali v normalnem letu 1953, pospravili le 1320 kg. Namlatili so je za okrog 40.000 vagonov manj.

Še večjo škodo pa prizadeva suša. Izkušnje so pokazale, da je v Vojvodini v sto letih povprečno 28 katastrofalno sušnih; vsako četrto je torej zelo suho, vsako drugo leto pa sušno. Leta 1952 je suša prizadela Vojvodini 46 milijard din škode. Pšenice so pridelali 50 tisoč vagonov manj, koruze pa celo 93 tisoč vagonov.

Zboljševanje in investiranje v vojvodinsko kmetijstvo brez urejevanja vodnih razmer imata potemtakem omejen učinek. Prav zato je Zvezna ljudska skupščina sprejela desetletni načrt (od 1957 do 1966) za dograditev prekopa oziroma hidrosistema Donava—Tisa—Donava. V tem času bodo v Bački in v Banatu izsušili 680 tisoč ha zamočvirjenih zemljišč, za namakanje pa pripravili okrog 360 tisoč hektarov. Dela napredujejo iz leta v leto hitreje. Na tem velikem in dolgem gradbišču je namreč čedalje več strojev. Še leta 1958 so izkopal le 74 km prekopov. Prihodnje leto pa jih nameravajo že 300 km. Zdaj dela na prekopu več sto težkih bagrov, buldozerjev in plovnih objektov.

Razen glavnega prekopa (magistrale), ki bo potekal od Bezdana čez Bečej do Vršca, bodo zgradili še mnogo stranskih prekopov. Po njih bodo odvajali poplavno vodo v Donavo in Tiso, namakalno pa pridobivali iz teh dveh rek. Tako bodo talnico držali najmanj poldrug meter pod površino. Više ne sme iti, ker bi zaradi natrijevih soli, ki jih vsebuje, kvarila zemljišča. Za uravnavanje talnice bodo zgradili tudi veliko zapornic, črpalk.

Marsikje že urejene prekope koristno uporabljajo. Namakalno omrežje so doslej razpredli na okrog 12.000 hektarih. Ob 65 km dolgem prekopu Jegrička v Bački, ki so ga letos dokončali, uspešno izsušujejo bližnja zamočvirjena zemljišča. Na mnogih krajih pa novi prekopi omogočajo tudi razvoj prometa, turizma. Tako na novem prekopu od Bezdana do Crvenke že pre-

važajo sladkorno peso. V Somboru im drugod pa grade ob prekopih tudi kopališča, parke, vrtarije.

Ta hidrosistem je največji kmetijski objekt v Evropi. Po cenah iz leta 1956 bo samo gradnja glavnega in stranskih prekopov stala okrog 52 milijard din. Od leta 1958—1960 so porabili 15 milijard din. Letos pa ima direkcija za gradnjo tega prekopa na razpolago skoraj sedem milijard din. Toliko sredstev za leto bodo predvidoma dobivali vseh pet let, ki preostanejo za dograditev prekopa. Po tem, ko bodo dokončani osnovni prekopi, pa bo treba ob njih izkopati še na tisoče kilometrov manjših odvajalnih in namakalnih jarkov. Ta dela bodo prevzele vodne skupnosti, ki jih že ustanavljajo.

Prednosti novega prekopa bodo tudi v drugem. Dno Donave zaradi manosov stalno narašča. Zaradi tega je treba tudi nenehno povečevati nasipe ob njej vzdolž vse struge — od madžarske do romunske meje. Ko bo pa dograjen prekop, bo bojazen, da bo narasla Donava prestopila bregove, odpadla, treba pa tudi ne bo zviševati nasipe. Zakaj velik del vode bo odtekal po prekopu. Ker bo voda v njem tekla počasneje, bodo ploveče ladje za premagovanje upora potrebovale šestkrat manj moči.

C—

Nov grob v Franciji

Ob zaključku te številke smo zvedeli, da je v Freymingu v Franciji umrl naš zvesti naročnik Anton Bučar. Bil je zastopnik za naše publikacije, zaveden društveni delavec in vodja transportov v domovino, dokler ga ni težka rudarska bolezen silikoza priklenila na posteljo. Še od tam je zvesto spremljal vsa dogajanja ter se v mislih udeleževal tudi vsakoletnih obiskov v rojstno domovino, kate-tere zvesti sin je ostal do smrti. Na poti do zadnjega doma so ga 8. februarja spremili v velikem številu rojaki od blizu in daleč, člani raznih slovenskih društev. Pogreba se je udeležil tudi jugoslovanski generalni konzul iz Strasbourga g. Franc Žugel.

Vsi, ki smo ga poznali, bomo ohranili pokojnika v lepem spominu, njegovi soprogi Lizi, ki mu je bila zvesta opora v težki in dolgotrajni bolezni, izrekamo iskreno sožalje.

Slovenska izseljenska matica

Ljutomersko-ormoške gorice so brez dvoma najboljše vinogradniško področje v naši državi. Dokazov za to je veliko. Prvi in najpoglavitejši so vsekakor izvožene količine vina. Vinogradov je tu okrog 1800 ha in nad 80% pridelanega vina izvozijo. Medtem ko je številne pridelovalce v zadnjih letih precej prizadela vinska kriza, pa je recimo Ljutomersko vinogradniško posestvo prodalo v Angliji ves bodoči trileten pridelek

V Ljutomeru in Ormožu gradijo dve najmodernejši vinski kleti za bela vina

vina. Kvalitetna vina s tega področja so v izvozu dosegala trikratno višjo ceno kot potrošna vina drugod po državi.

Zakaj je prav to področje tako kvalitetno? Številne raziskave so pokazale tole: Prav do tu je nekoč segalo Panonsko morje. Ob njegovem robu so se nabirali sedimenti rudnin, ki igrajo v pridelovanju vina najpomembnejšo vlogo. Izrednega pomena je tudi podnebje. Tod prehajajo ostri alpski zrak v Panonsko nižino in kontinentalni proti Alpam. In prav to daje Ljutomersko-ormoškemu vinu tisto značilno aromo. Podobne pogoje najdemo le v Porenju in v Alzaciji. Zato štejem Ljutomersko-ormoška vina skupaj s porenjskimi in alzaškimi za najbolj kvalitetna bela vina na svetu. Najbolj prepričljivo govore o tem priznanja z mednarodnih vinskih razstav. Vina s tega področja so recimo lani prejela na ljubljanskem sejmu kar dve tretjini zlatih kolajn in šampionov.

Vendar porenjska in alzaška vina prednjačijo v nečem. Njihovo kletarjenje je modernejše. Na Ljutomersko-ormoškem področju je še na desetine majhnih zastarelih kleti, v katerih stiskajo grozdje s stiskalnicami iz prejšnjega stoletja. Škoda ni le zaradi slabše kvalitete, ampak tudi zaradi slabšega izkoristka grozdja.

Zato je že prav dolgoletna želja Ljutomersko-ormoških vinogradnikov, da bi dobili moderni kleti z močnimi stekleničnimi obrati. Ta njihova zamisel se jim prav zdaj uresničuje. Jugoslovanska kmetijska banka je namreč takoj po izgotovitvi načrtov odobrila 800 milijonov dinarjev posojila, in sicer za dve podobni kleti s 400-vagonsko zmogljivostjo grozdja. Prva bo na robu Ljutomera, ob cesti, ki pelje iz Železnih dveri in drugih gor. Druga pa kakih sto metrov od ormoške postaje, vkopana v hrib tako, da bosta dve tretjini kleti v zemlji, ena pa nad njo.

V obeh kleteh bosta zgoraj terasi in pokuševalni dvorani.

Najvažnejše za novi kleti je, da je projektant, znani slovenski vinogradniški strokovnjak, predvidel takšno kletarjenje in vgrajevanje naprav, s katerimi bodo lahko uvedli vse najnovejše postopke pri negovanju najbolj kvalitetnih belih vin. Z vsemi temi ukrepi se bo kvaliteta teh vin zboljšala za kakih 50 do 50%. Novi kleti bosta povsem izkoristili stranske proizvode. Iz tropin bosta proizvajali organsko gnojilo za gnojenje vinogradov. Okrog 124.000 kg pečk bodo v vsaki kleti zmleli, potem pa iz njih pridobili okrog 20.000 kg olja, ki ga bomo lahko uporabljali v posebne namene. Na seznamu pa je tudi proizvodnja enotanina in pa sedem vagonov kvalitetnega žganja.

Vsaka klet bo imela velik steklenični obrat. V njem bodo pripravili na leto 400.000 steklenic »vinskih konic«, torej najbolj kvalitetnih vin. Razen teh pa bodo v vsaki kleti vstekleničili letno okrog 2.260.000 belih kvalitetnih vin z namenom, da bodo lahko vsa najboljša vina izvozili v čezmorske dežele.

Obljika kleti bo stolpna. Ko bodo pripeljali grozdje, ga bodo s posebnimi vakuumskimi črpalkami potisnili na vrh kleti. Vsa predelava in nega bo potekala navzdol. Steklenični obrat bo v najnižjih prostorih. Vsa dela bodo avtomatizirana, to se pravi, da jih bodo upravljali z enega komandnega mesta. Po tem in še zlasti po zmogljivosti hladno povretega vina bosta največji sodobni kleti v Evropi.

—uk—

Nekaj misli o sestavi zgodovine naših izseljencev in njihovih organizacij

Ko so bili sredi letošnjega poletja pri nas ameriški rojaki, so ponovno sprožili tudi misel, da bi bilo treba zbrati gradivo za zgodovino slovenskih izseljencev po vsem svetu, predvsem pa tistih v Ameriki in po njem napisati primerno knjigo o življenju izseljencev in razvoju njihovih organizacij. O vsem tem sta bila pri Slovenski izseljenski matici v Ljubljani dva razgovora, ki so se jih udeležili zastopniki ameriških rojakov, člani Slovenske izseljenske matice in zastopniki Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Ameriški rojaki so na teh konferencah obljubili, storiti vse, da se zbere čimveč gradiva za sestavo zgodovine našega izseljenstva. V Chicagu je bil izvoljen poseben odbor za zbiranje gradiva, ki mu predseduje Joseph Culkar. Tudi ob letošnjem dnevu SNPJ, ki je bil v začetku septembra v Waukeganu-North Chicagu, je bil razgovor glede zbiranja gradiva za zgodovino izseljencev, ki ga je sklical glavni predsednik SNPJ, rojak Joseph L. Culkar.

Ko človek razmišlja, kako se lotiti sestave take zgodovine, mora predvsem ugotoviti, da zgodovine ni brez zgodovinskega gradiva. Navedel bom kot primer Zgodovino ameriških Slovencev, ker to stanje najbolj poznam. Tako gradivo pa predstavljajo izvirne listine, arhivi organizacij, zapisniki, poročila, osebna pričevanja, tisk in podobno. Mnogo takega gradiva se je že izgubilo, marsikaj pa bi morda le še uspeli najti, če bi se lotili dela čimprej. Prvi vir za zbiranje gradiva je izseljenski periodični tisk. Treba bo ugotoviti, kaj že imamo pri nas v raznih knjižnicah (NUK, Slovanska knjižnica, knjižnica Narodnega muzeja, knjižnica Inštituta za zgodovino delavskega gibanja itd.) in kaj nam še manjka. Znano je, da dobivamo celo današnjega izseljenskega tiska v Slovenijo prav malo in za dostavljanje takega tiska na enotno mesto in v osrednjo slovensko knjižnico ni pravega razumevanja niti pri izdajateljih tega tiska. Marsikaj se kviri v raznih kletih ali drugih shrambah, namesto da bi to bilo zbrano tam, kjer je na razpolago vsakomur. Tako je ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) po zaslugi sedanje lastnice Glasa naroda Anne P. Krasne uspelo dobiti precej letnikov najstarejšega še obstoječega slovenskega lista Glasa naroda, ki je pričel izhajati v New Yorku leta 1895. Toda po dospelju v Ljubljano so morali v NUK na žalost ugotoviti, da so ti listi, ki so dejansko neprecenljive vrednosti in so morda sploh edini še ohranjeni, zaradi dolgega ležanja po raznih kletih precej prepereli in prhki ter je velika nevarnost, da bi se pri listanju nekako zlomili

ali celo razpadli v majhne delce. V knjižnici zdaj razmotrivajo, kako vse to ohraniti zanamcem. V kleti SNPJ v Chicagu so tudi menda vsi letniki socialističnega tednika Proletarca, ki je izhajal 46 let (1906—1952). Glavni odbor SNPJ je že sklenil poskrbeti, da se bodo ti listi odposlali v Slovenijo.

Za marsikateri slovenski list pa bo treba sploh ugotoviti, če ga je še kje dobiti. — Druga taka skupina tiska so knjige, ki jih je izšlo v ZDA precej. Med njimi so posebno pomembni razni koledarji, ker je v njih marsikaj zbranega ali je vsaj mnogo opozoril na razne zgodovinske in razvojne dogodke. Ameriški družinski koledar je pri nas v več kompletih, toda kaj je s Slovensko-amerikanskim koledarjem Glasa naroda, kaj s koledarjem Ave Maria, kaj z Baragovo pratio in z raznimi koledarji, ki so izhajali manj časa. Tudi od vseh teh knjig marsikaj pri nas ni na razpolago. — Tretja skupina tiska so kot zgodovinsko gradivo važni zapisniki raznih konvencij, tiskana pravila, poročila o delovanju, sezname včlanjenih društev, programske knjižice za razne kulturne prireditve, obletnice društev in domov, za razne dneve SNPJ, ABZ in drugih organizacij in podobno, kar lahko vse zelo dobro služi kot osnova za sestavo poročil o delu organizacij in za preverjanje drugih podatkov.

V številnih arhivih so verjetno še zapisniki in listine o njihovem delovanju za vsa desetletja nazaj. Toda, kje so arhivi tistih društev, ki so morda že pred desetletji prenehala z delom, a

Skupina ameriških rojakov pri ogledu Postojnske jame. Spredej levo Mary Grasch iz Milwaukee, Wisc.

so ob življenju bila delovna in so marsikaj pomenila v posameznih slovenskih naselbinah?

Ko je pred 35 in več leti Jože Zavertnik zbiral gradivo za svojo knjigo Ameriški Slovenci, ki je bila izdana ob 20-letnici ustanovitve Slovenske narodne podporne jednote, je tožil, da marsičesa sploh ni več, od marsikod pa ne dobi na svoje prošnje in urgence nikakega odgovora. Njegova knjuga je široko zasnovana; vendar taka, kakršna je, je sad prejetih podatkov, ki so marsikje sloneli na dobljenih osebnih poročilih in pismih. Ali je gradivo, ki ga je Jože takrat zbral, še ohranjeno? Po mojih skušnjah je namreč treba vse podatke, zlasti pa tiste, ki jih dajejo ljudje samo po spominu, brez naslonitve na arhive in listine, vedno točno pregledati in preveriti. Opažam n. pr. v ameriških slovenskih listih tudi, da pišejo o kaki obletnici (n. pr. društva ali doma) dva ali trije rojaki, vendar pa so nekateri pri vsakem dogodku drugače opisani in vsak drugače navaja določena imena, datume in podobno.

Menim, da je najvažneje zbrati gradivo, potem pa ga bodo morali obdelati ljudje, ki bodo znali razumeti čas, v katerem so se dogodki odvijali in ki se bodo znali živjeti v določeno dobo.

Po zbranjem gradivu se bo treba odločiti o obsežnosti in načinu pisanja zgodovine. Gradivo lahko razvrstimo z vidika kompleksne zgodovine rojakov in njihovih naselbin ali pa po načelu obravnavanja posameznih poglavij in medsebojnega povezovanja zgodovine posameznih organizacij ali dob. Jože Zavertnik se je delno lotil pisanja zgodovine po posameznih naselbinah. Podatki o tem so v glavnem navezani na sporočila posameznih rojakov iz teh naselbin, ali pa na podatke iz arhivov krajevnih društev. Tako je bila n. pr. napisana tudi že zgodovina slovenske naselbine v Waukeganu-North Chicagu. Laže pa bo n. pr. najti podatke za zgodovino posameznih akcij in organizacij, n. pr. o zgodovini osrednjih podpornih društev, o prosvetnih in kulturnih organizacijah, raznih večjih narodnih in delavskih domovih, o Jugoslovanski socialistični zvezi, Jugoslovanskem republičanskem združenju, SANS itd., dalje za zgodovino slovenskih listov, tiskarn, založb, zadrug, hranilnih in posojilnih društev, radijskih ur itd. Teže pa bo dobiti podatke za dobo krčenja zemlje na »divjem zapadu« v pionirski dobi, Rajske doline itd. Seveda bo treba dobiti podatke pri vseh rojakih, ne le pri tako imenovanih naprednih, temveč tudi pri katoliških in drugih organizacijah.

Seveda velja vse to tudi za zgodovino naših izseljencev v Kanadi, Južni Ameriki, Franciji, Westfaliji, Belgiji, Nizozemski, v Avstraliji itd. — edino s to izjemo, da bo tam še težje zbrati primerno gradivo, ker je še bolj raztreseno in ga je še manj zbranega.

*Predsednica Progresivnih Slovenk Amerike Josie Zakrajškova in ugledna društvena delavka Ivanka Shiff-
rjerjeva, ki sta nas lani obiskali, v družbi Anice Ažma-
nove in predstavnic Zveze ženskih društev Slovenije
Fani Zagarjeve in Ade Žgurjeve na izletu na Pokljuki*

Toda začeti je treba. Ne bo lahko. Toda čim dalje bomo odlašali, teže bo. Zaradi tega je treba še več razgovorov o načinu, kako bomo pričeli s tem delom, da bo potem dober začetek kronal uspešen konec. Vabim tovariše, ki se zanimajo za to vprašanje, zlasti še iz vrst izseljencev samih, da se tudi oglasijo in povedo svoje mišljenje o tej važni nalogi.

Cv. A. Kristan

IZSELJENCI-POVRATNIKI, POZOR!

Ugodno prodam gozd, njivi in sadovnjak v Podborštu blizu Šentvida pri Stični na Dolenjskem. Lega je zelo lepa na gričku, sončna, krasen razgled, 30 minut od kolodvora, blizu glavne asfaltirane ceste. Postaviti se da hišo. Pismene ponudbe na naslov: Kopal P. Ferdinand, Ljubljana, Trdinova 5, Slovenija.

PRISPEVKI ZA TISKOVNI SKLAD

V dolarjih: James Slabe 1, Viktorija Ružič 1, Andrew Mirtich 1, Frances Juretić 1, Mathews Komely 0.75, Matija Turk 3, Stan. Vrstovšek 1, Albina Novak 8, Jennie Marušek 1, Joe Sušnik 1; v novih franc. frankih: Ivanka Flander 3, Julijana in Jože Končina 5, F. Kovačič 3, Erick Martinec 3, Ludvik Kosi 14; v nemških markah: Johann Kosole 3, Franc Kosmač 2; Albin Šibret 5 holandskih guldnov; Stepan Leser 10 švedskih kron. Lia Menton 300 din, Viktor Bevk 500 din. Iskrena hvala!

Mala žogica veliki uspehi

Student gozdarstva Bojan Kern ima 21 let. Tekmuje že šest let

Mnogo je športnih zvrsti, v katerih se jugoslovanski tekmovalci merijo na mednarodnem odru, le malo pa je takih, ki bi v njih doživljali toliko slavlja kot prav v namiznem tenisu. Trditve v naslovu — mala žogica, a veliki uspehi — torej povsem drži. Že več rodov naših mojstrov celoludne žogice si je priborilo mesto v zgodovini te igre in tudi sedaj se lahko Jugoslavija ponaša z izredno močno reprezentanco.

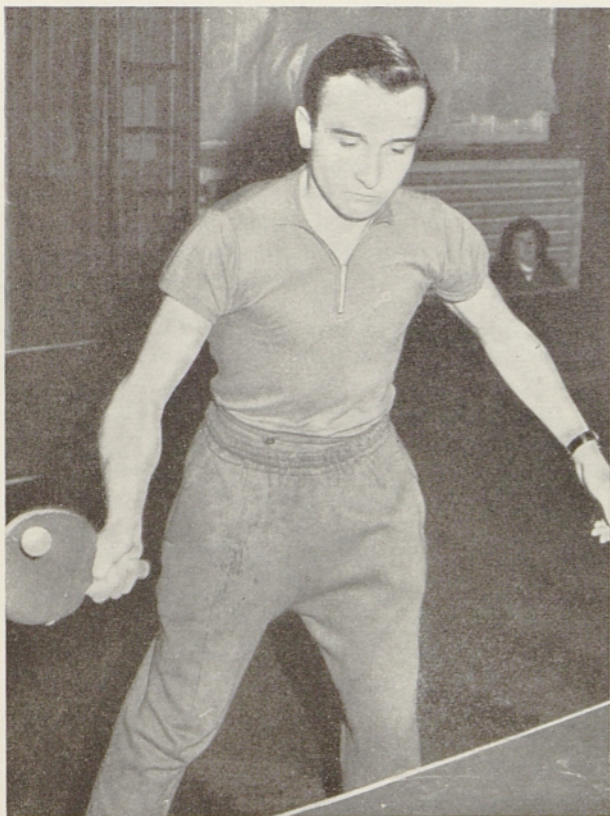
Prirojena nadarjenost za to hitro in mnogo spretnosti terjajočo igro, pa tudi tradicija sta bržkone poglavitna vzroka, da Jugoslovani že vseh zadnjih 30 let niso v zadregi glede kvalitetnih igralcev. Tik pred vojno in po osvoboditvi so brata Harangoza in Žarko Dolinar, v najnovejšem času pa Vojislav Marković in mlada slovenska igralca Janez Teran in Bojan Kern

najiminitnejši med tisočimi in tisočimi, ki se ukvarjajo s to privlačno panogo.

Ni pomembnejšega namiznoteniškega tekmovanja in ni države, ki bi v tej disciplini kaj pomenila, a doslej ne bi spoznala jugoslovanskih igralcev. V Ameriki, Aziji, Afriki in seveda v vseh evropskih deželah so že nastopili. Osvojili so tudi najvišje lovorike. Dolinar in Harangoza sta bila svetovna prvaka v parih leta 1954, Dolinar pa je leto kasneje zasedel drugo mesto tudi med posamezniki. In vse kaže, da je mladi rod odločen še izpopolniti to serijo zmag.

Ali sploh lahko drugače sodimo že ob dosežanjem letošnjem izkupičku? Jugoslovanska reprezentanca je zmagala na mednarodnem prvenstvu Skandinavije, naš Vojislav Marković je postal mednarodni prvak Anglije in Jugoslavije, odlično pa se je odrezala tudi dvojica Teran—Kern, ki je na velikih mednarodnih turnirjih v Budimpešti, Mariboru in Londonu osvojila naslov vicešampiona v igrah parov. Mladi torej že korakajo po stopinjah svojih vzornikov in na vsakem turnirju »zasedajo« nove postojanke. Dolinar je bil prvak Anglije, Marković ga je nasledil, Dolinar je zmagoval na Švedskem, mladi prav tako. Čaka jih samo še svetovno prvenstvo...

Zanimivo pa je, da sedaj nerazdružna in tako uspešna dvojica Teran—Kern še pred nekaj meseci ni igrala skupaj. Seveda sta se 20-letni Kranjčan Teran in poldrugo leto starejši Ljubljčan Kern poznala že prej. Srečavala sta se na mnogih turnirjih, mnogokrat sta igrala drug proti drugemu, tudi trenirala sta med seboj, a igrala na isti strani mize — nikdar. Enostavno ni bilo priložnosti za to. Kern je pač član Ljubljane in Teran Triglava. Šele nedavno potovanje v Budimpešto, ko sta bila določena v reprezentanco Jugoslavije, je bilo odločilno. Na Madžar-

Dvajsetletni študent prava Janez Teran ima za seboj že osem tekmovalnih sezon

Nekaj podatkov o Ameriški bratski zvezi v Elyju, Minn.

Iz poročila odbora Ameriške bratske zveze, s sedežem v Elyju, druge najstarejše osrednje bratske podporne organizacije ameriških rojakov, podanega na 21. konvenciji ABZ, ki je bila lani 17. avgusta v Indianopolisu, Ind., posnema-mo naslednje podatke: 31. maja lanskega leta je imela ta organizacija 16.865 članov v oddelku odraslih, 11.715 članov pa v mladinskem oddelku, torej skupno 28.576 članov. Od zadnje konvencije pred 4 leti je število članov padlo v oddelku odraslih za 449, v mladinskem oddelku pa za 338 članov. Ti člani so bili 31. maja v oddelku odraslih zavarovani za 12.944.209 dolarjev, v mladinskem oddelku pa za 8.018.935 dolarjev. Konec maja je imela organizacija skupno 7.785.780 dolarjev premoženja ali za 1.176.124 dolarjev več kakor pred 4 leti ob zadnji konvenciji. Solventnost zveze je znašala 129,8 %.

V zadnjih štirih letih je umrlo 970 članov, od tega 26 v mladinskem oddelku. Umrljivost je 40,3 % od pričakovane. Število krajevnih društev znaša 152, to je za pet manj kakor pred 4 leti. Ta društva so razporejena v 20 državah Združenih držav, od tega 49 v Pennsylvaniji, 25 v Minnesoti, 16 v Ohiju, 10 v Coloradu, 9 v Illi-

skem sta, ker ni bilo druge izbire, zaigrala skupaj v dvojicah in takoj izredno presenetila. Že v prvem kolu mednarodnega prvenstva Madžarske sta namreč izločila romunski par Negulescu—Reti, enega najboljših v Evropi. Njun slog igre, oba brezkompromisno napadata, je bil kot nalašč za skupno igro. Njuni napadi so bili tako siloviti, da sta se jih uspešno obranila šele evropska prvaka Bereczik in Sido (Madžarska) v zaključni igri. To je bil začetek in odtlej igrata Janez in Bojan skupaj...

Vsa letošnja sezona pa pomeni v glavnem vendarle samo pripravo za svetovno prvenstvo, ki bo aprila v Pekingu. Sedaj je že določeno, da na svetovno prvenstvo potuje tudi jugoslovansko zastopstvo. Marković in Teran sta že izbrana v reprezentanco, za drugi dve mesti pa bo še hud boj med drugimi kandidati. Med temi imata največ upov veteran Vogrinc in pa Kern. Kolikor bi ta dva mojstra tudi uspela na kvalifikacijskih tekmah, bi Jugoslavija ne imela v Pekingu na voljo le izredno udarne ekipe, marveč tudi dve dvojici (Marković—Vogrinc in Teran—Kern), ki bi se lahko potegovali tudi za najvišja mesta na svetu. Seveda pa na Kitajskem ne bo lahko zmagovati. Azijski igralci so namreč najboljši na svetu in te države bodo na prvenstvu tudi najbolj množično zastopane.

Eugen Bergant

noisu itd. Ti podatki kažejo, da se gospodarsko stanje ABZ stalno krepi, članstvo pa pada kakor pri vseh organizacijah drugorodcev v ZDA.

Na zadnji XXI. redni konvenciji je bila večina članov glavnega odbora ponovno izvoljena. Tako so med njimi glavni predsednik Frank Kress, glavni tajnik Frank Tomsich, pomožna glavna tajnica Barbara Matesha, glavni blagajnik Louis Champa ter večina članov nadzornega in porotnega odbora. Predsednik nadzornega odbora je Anton Krapenc, predsednik porotnega odbora pa Rose Svetich. Za predsednika gospodarsko-finančnega odbora je bil izvoljen ponovno Janko N. Rogelj. Za urednico-upravnico glasila ABZ New Era — Nova doba je bila izvoljena Julija Pirc. Prihodnja konvencija ABZ bo leta 1964 v Kansas Cityju, Kans.

Cv. A. K.

Velik uspeh opere »Traviata« Glasbene matice v Clevelandu

Dne 6. novembra 1960 je proslavila Glasbena matica v Clevelandu 20-letnico (ne 25-letnico, kakor je bilo to pomotoma navedeno v našem listu v št. 11/1960, stran 273) svojega delovanja z uprizoritvijo Verdijeve opere »La Traviata«. Ta prireditelj, na katero se je pevski zbor Glasbene matice s svojim zborovodjo Tonetom Šubljem pripravil vse poletje in jesen, je dosegla velik uspeh. V Prosveti piše A. Šabec, da je bila ta uprizoritev najlepša in najveličastnejša opera, kar jih je bilo podanih na clevelandskem slovenskem odru v vsej dvajsetletni zgodovini udejstvovanja Glasbene matice.

Opera sama sloni na treh glavnih vlogah: na Violetti (Anne Safred), Alfredu (Edward Kenik) in njegovem očetu (Frank Bradach). Anne Safredova je leta 1956, ko je bila na obisku v Sloveniji, pela v mariborski Operi eno glavnih vlog v operi »Cavalleria rusticana«. Te tri pevce Glasbene matice javnost najbolj pozna. Njihove pevske sposobnosti so bile že večkrat dobro ocenjene in priznane.

Nadaljnje vloge so imeli June Price (Floro), dalje mlada Cecilia Valenčič, ki smo jo slišali na pikniku 1960 tudi v Polhovem Gradcu in pa v ljubljanskem radiu, v vlogi Violettine strežnice Annine in pa John Perencevich, ki je pel barona Dauphila.

Matični zbor je dobro opravil svojo nalogo ter je bilo njegovo petje res dovršeno. Opero je glasbeno spremljala godba Cleveland Orchestra pod taktirko mojstra Toneta Šublja.

Cv. A. K.

Notranjski muzej

Nove šole in prosvetni domovi v območju občine Videm-Krško. Družbeno perspektivni načrt občine Videm-Krško predvideva za prihodnjih pet let tudi več novih šol in kulturnoprosvetnih domov poleg številnih adaptacij in dovršitve novih gradenj. Na Raki, Velikem Podlogu in Velikem Trnu bodo zgradili prosvetne domove. Dogradili in opremili bodo združni dom v Podbočju, na Zdolah pa uredili primerno dvorano za prireditve. Opreмили bodo združni in gasilski dom v Leskovcu, Dolenja vas pa bo dobila klub in čitalnico. V Vidmu-Krškem je predvidena gradnja večjega kulturnoprosvetnega centra, kjer bodo lahko predvajali sodobna gledališka dela, prirejali večje proslave itd., poleg naj bi bila čitalnica, knjižnica in klubski prostori.

Šola za odrasle. V okviru delavske univerze iz Kočevja je nedavno začela s poukom v Strugah večerna osemletka za odrasle. V šolo se je vpisalo 51 slušateljev, kaže pa, da jih bo še več. Pobudo zanjo so dali slušatelji sami. Poučevali bodo domači učitelji, izpite pa bodo slušatelji polagali na šoli v Kočevju. Podobno šolo nameravajo organizirati tudi v Koprivniku.

Obsežna zgodovina jugoslovanskih narodov. Po izidu drugega dela prvega zvezka Zgodovine narodov Jugoslavije XX. stoletja nadaljujejo v Beogradu priprave za izid še drugih knjig tega obsežnega in važnega dela. Pri tem sodeluje nekaj deset uglednih jugoslovanskih znanstvenih delavcev. Pričakujejo, da bodo izšle prihodnje knjige postopoma v dveh, treh letih. Razen tega pa bodo izdelali še več monografij o važnih dogodkih, pojavih in osebnostih.

Dva nova domova kulture bo sta v bližnji bodočnosti zrasla na območju zagorske občine, in sicer v Podkumu in Mlinšah.

Na Titovem trgu v Postojni, kjer je promet najbolj živahen, stoji ena najstarejših zgradb. V njej ima svoje prostore Notranjski muzej. Stavbo so sezidali postojnski graščaki, ko jim je ob koncu XVII. stoletja pogorel grad na Soviču. Ostanke gradu

Ravnatelj Notranjskega muzeja
Leo Vilhar

so še danes ohranjeni. V novem gradu, ki so si ga postavili v osrčju Postojne, so posledje gospodovale različne grofovske rodbine, dokler se ni vanj leta 1848 vselila sodnija.

Notranjski muzej je bil ustanovljen leta 1947 na pobudo postojnskega rojaka in današnjega ravnatelja muzeja Lea Vilharja ob pomoči Seta za kulturo in prosveto. Muzej zajema nekdanjo pokrajino Notranjsko, ki imajo svoje naravno in kulturno središče v Postojni. Ni čudno, da ima muzej tu vse pogoje za svoj razvoj. Naloge nove muzejske ustanove so bile čisto pionirskega značaja. Po 15 letih njegovega obstoja vidimo, da je srečno prebrodil začetne težave. Urejene ima že štiri oddelke, ki se vedno bolj izpopolnjujejo. Prvi je bil ustanovljen oddelek, ki hrani gradivo iz časa NOB in je kot tak dal temelje za nadaljnji razvoj muzeja. Oddelek nosi naslov »Primorska v borbi«. Ob vhodu je kot simboličen uvod k zbranemu gradivu postavljen relief Toneta Kralja »Primorski puntarji«. Nato pa so razstavljeni predmeti iz dobe italijanske okupacije. Tem sledi v vitrinah dokumenti iz krajšega obdobja Nemcev na Notranjskem. Drugi del oddelka pa je posvečen času NOB. V vitrinah so predmeti padlih partizanov, ilegalni dokumenti primorskih aktivistov, pečati, makete nekaterih partizanskih ti-

skarn v teh krajih. Dokaj popolna je zbirka najrazličnejšega partizanskega orožja. Vso snov v oddelku ponazoruje velika slika T. Kralja »Primorski Kurenti«, kjer je umetnik prikazal dobo velikega trpljenja primorskega človeka.

Kulturnozgodovinski oddelek je nameščen že delno v veži muzeja, kjer so razstavljeni grbi, napisni kamni in drugi predmeti iz okoliških gradov, in v doeh sobah. V proji je več zbirk, ki govore o Starem trgu, kasnejšem mestu Postojni. Postojna je že kot trg dobila svoj grb — srebrnega orla na modrem in rdečem polju. Ko pa je leta 1909 postala mesto, je dobila v grb še človeško ribico. V ostalih zbirkah so prikazani poedini dokumenti iz društvenega življenja v Postojni. Tu je razstavljena ena najstarejših slovenskih društvenih zastav iz l. 1857 in nosi napis »Složimo se«.

Zanimiva je tudi zbirka predmetov iz življenja pesnika Miroslava Vilharja v drugi sobi. Največ je fotografij. Te kažejo njegovo rojstno hišo v Planini, njega samega in njegove ožje sorodnike, grad na Kalcu, kjer je največ prebival in kjer je tudi umrl. Zlasti so zanimive fotografije krajev in predmetov, ki jih je opeval v svojih pesmih. Na Zagorje se nanaša znana pesem »Zagorski zvonovi prav mило pojo«, ali lipo, ki je stala na Kalcu, pa »Lipa zelenela je«. S tem oddelkom se je Notranjska vsaj delno oddolžila svojemu pevcu.

V etnografskem oddelku so nazorno prikazani predmeti iz notranjskega podeželja in življenja obdelovalca te zemlje, ki izvirajo iz najbližje okolice Postojne, nekaj jih je pa iz bolj oddaljenih krajev kot so Cerknica, Bloke, Osredke itd.

V arheološkem oddelku so razstavljeni predmeti iz glavnih arheoloških obdobj. Iz starejše kamene dobe so predmeti iz glavnih arheoloških obdobj. Iz starejše kamene dobe so razstavljeni odlični orodja tedanjega človeka iz Betalovega spodmola. Žunove jame pri Sajevočah in Otoške jame pri Postojni. Mlajšo kameno dobo predstavljajo najdbe iz Predjamskega gradu in to lončene posode, koščena šila, kamnitne in rožene sekire ter kamnitne puščice. Iz železne dobe izvirajo predmeti z večjih najdbišč (Cerknica, Križna gora, Šmihel pod Nanosom itd.). Tu so zlasti lepi bronasti predmeti, predvsem nakit. Obdobje rimske okupacije v naših krajih predstavljajo predmeti s Knežaka, iz Ulake pri Starem trgu, Predjame in Šilentabra.

Takšen bi bil kratek pregled zanimivih zbirk Notranjskega muzeja. Poleg razstavljenih zbirk pa hrani muzej v svojih depojih še veliko število predmetov, ki bodo razstavljeni, ko bo dobil muzej nove prostore.

Rojaki nam pišejo

BREZ VASIH PUBLIKACIJ
BI BILO V TUJINI DOLGČAS
Clearwater, Fla., ZDA

Bodite mi najlepše pozdravljeni vsi pri Slovenski izseljenski matici, ki tako lepo urejate vaše publikacije. Iskreno želim, da bi še leta in leta izhajale! Brez »Rodne grude« in vašega koledarja bi bilo dolgčas v tujini. Prosim, da mi tudi v letu 1961 pošiljate vašo revijo in koledar in za naročnino prilagam sedem dolarjev.

Anna Podlesnik

ZELO SEM PONOSNA, DA SVA
TUDI MIDVA SLOVENCA
Nw Smyrna Beach, Fla., ZDA

Pošiljam pet dolarjev za naročnino »Rodne grude«. Revija mi je zelo všeč, enako možu. Zelo sva ponosna, da sva tudi midva Slovenca. Drugič vam napišem kaj več. Zanima me, koliko stane letno »Rodna gruda« za Jugoslavijo, ker bi jo rada naročila za svoje sorodnike v Zagrebu. Srčen pozdrav vam vsem!

Josie in Frank Vogrin

V »RODNI GRUDI«
VIDIM DOMAČE KRAJE
Toulon, Var., Francija

Lepo se zahvaljujem za poslano »Rodno grudo«. Vedno jo težko pričakujem, ker v njej vedno vidim domačo zemljo, domače kraje. Prosim, da mi jo tudi v bodoče pošiljate na novi naslov. Ostanem vaša stalna naročnica in vas prav iz srca pozdravljam.

Mici Bressi

LEPO SE ZAHVALJUJEM
ZA VAŠ TRUD
Backnang, Nemčija

Vljudno prosim, da mi z novim letom začnete redno pošiljati vašo lepo revijo »Rodno grudo«, ki mi je zelo všeč in mi vzbuja mnogo prekrasnih spominov na moj lepi slovenski rodni kraj. Prosim tudi za Slovenski izseljenski koledar 1961. Lepo vas pozdravljam in se zahvaljujem za ves vaš trud.

Ana Slapšek

POSLJITE MI
DESET KOLEDARJEV
Buhl, Minn., ZDA

Prosim, da mi pošljete 10 koledarjev za leto 1961. Če zberem še kaj naročnikov, pišem naknadno. Ne veste, kako sem bila nevoščljiva vsem tistim, ki so lani obiskali stari kraj in se tako dobro imeli. Jaz pa tukaj samevam in obujam spomine na vas in moje predlansko potovanje po Jugoslaviji. Tako mi je bilo dolgčas, da bi se najraje vrnila. Mogoče pridem leta 1962. Lepe pozdrave!

Frances Kovacich

PONOSNI SMO NA VAŠEGA
DRŽAVNEGA VODITELJA
Astoria 5, Long Island, ZDA

Pošiljam vam naročnino za »Rodno grudo« za leto 1961 in 1962. Zelo sem vesela, da sem videla vašega predsednika Tita v New Yorku. Tako lepo nas je pozdravil in sprejel in povedal svoje dobronamerne cilje, da smo resnično ponosni nanj. Iskreno želim vsem jugoslovanskim narodom veliko uspehov. Poseben pozdrav moji prelepi Gorenjski, kjer mi je tekla zibelka!

Angela Waopotich

HVALA ZA OBVESTILA
O JUGOSLOVANSKEM ŠPORTU
Welland, Ont., Canada

Oprostite, če sem kaj zaostal z naročnino za priljubljeno »Rodno grudo«. Veste, tudi tukaj pride tako, da nimaš centa v žepu. Zahvaljujem se za redno pošiljanje revije, ki jo vedno težko čakam. Hvala vam, ker nas obveščate tudi o jugoslovanskem športu, saj smo ponosni posebno na jugoslovanske nogometaše. Žal mi je, da se tudi mladina naših izseljencev bolj ne zanima za dogajanja v domovini njihovih staršev. Prilagam vam denar za naročnino »Rodne grude«, za koledar pa pošljem kasneje.

Rudi Glavač

DA SE NE POZABI
Creutzwald, Francija

Pridobil sem dva nova naročnika za »Rodno grudo« in enega za Slovenski izseljenski koledar. V vaši reviji sem čital članek »Pokošeno cvetje«. Zelo me je pretresel in mislim, da bi bilo dobro večkrat objaviti kaj podobnega, da se ne pozabi, koliko gorja so nam prizadejali nacisti.

J. Planinc

ZANIMAMO SE ZA NAPREDEK
NOVE JUGOSLAVIJE
Toronto, Ont., Canada

Prilagam vam naročnino »Rodne grude« za leto 1961 in v njem želim mnogo uspehov. »Rodno grudo« čitamo z veseljem in prav redno prihaja. Radi zveemo za vse novice iz domovine in zelo se zanimamo za napredek nove Jugoslavije. Uredništvu in vsem čitateljem »Rodne grude« lep pozdrav!

J. Gornik

RODNI GRUDI —
LEP POZDRAV

Grand Junction, Colo., ZDA

Pošiljam sedem dolarjev za naročnino »Rodne grude« in za Slovenski izseljenski koledar za leto 1961. Oboje je zelo lepo. Zame je bila posebno zanimiva letošnja julijska in avgustova številka »Rodne grude«, v kateri sem videla toliko slik ameriških Slovencev, ki so letos bili na obisku v Jugoslaviji. Kako srečni so bili! Lep pozdrav rodni grudi in »Rodni grudi«. Vaša

Anna Florjančič

»RODNA GRUDA« JE ZRCALO
VAŠEGA NAPREDKA
Oberhausen-Osterfeld, Nemčija

Vaša revija iz meseca v mesec drži zvezo med domovino in izseljenci, obnavlja nam znanje slovenščine in je zrcalo vašega gospo-

Stiri naše generacije v Oberhausnu - Westfalija: Marija Hirschberger po rodu Trboveljčanka s hčerko Marichen, vnukinjo Kristino in pravnukinjo Elko

darskega in kulturnega napredka, našega življenja in življenja naših rojakov po svetu. Veliko pišete o obiskih rojakov domovini in v zvezi s tem vam moram povedati, da vse več turistov, ki so bili v Jugoslaviji, pride nazaj polnih hvale o gostoljubnosti, lepih krajih in običajih naše drage domovine. Lepe pozdrave Vaš

Max Frölich

TUDI PO PETINSESTDESETIH
LETIH RAD SLISIM
O DOMOVINI

Calumet, Mich., ZDA

Posiljam vam naročnico za »Rodno grudo«. Lani sem mislil, da vas osebno obiščem, pa mi je influenca prekrizala načrte. Ne bi rad, da bi mi ustavili pošiljanje vaše revije, kajti, čeprav sem v Ameriki že 65 let, še vedno rad slišim o domovini

John Ilenich

NIKDAR NE BOM POZABILA
OBISKA LJUBLJANE

Ely, Minn., ZDA

Ko sem bila na obisku v Ljubljani, sem naročila »Rodno grudo«; naročnina je že potekla in zato je obnavljam in naročam tudi Slovenski izseljenski koledar. Vse tako rada berem. Slike naše prekrasne Jugoslavije me zelo zanimajo. Kako rada bi še enkrat prišla k vam. Pred dvema letoma sem po 58 letih bivanja v Ameriki prvič obiskala rojstno domovino in tistih lepih dni, še posebno obiska Ljubljane, ne bom nikdar pozabila.

Frances Jenko

S PONOSOM
PODALJSUJEM NAROČNINO

Moers, Nemčija

V leto 1961 smo šli v upanju, da se bodo mednarodni odnosi izboljšali, da bo delo naprednih narodov še plodnejše in da bi se ohranil mir na svetu. Za uresničenje teh želja naša domovina Jugoslavija doprinaša velik delež. Torej ni čudno, če smo v tujini žideči Slovenci ponosni na rojstno domovino in da ji želimo veliko uspehov. Posebno plodno delo želimo Slovenski izseljenski matici, da bi tudi v prihodnje tako lepo skrbela za nas Slovence v tujini ter po »Rodni grudi«

in Radiu Ljubljane prenašala drago materino besedo in domačo pesem. Vezi ostajajo tako vse tesnejše, saj nam »Rodna gruda« prikazuje dejansko resnico o napredku Jugoslavije. O tem sem se prepračil, ko sem bil na obisku. Zato ponovno podaljšujem naročnino »Rodne grude«. Pošiljam deset mark, kar pa je več, naj bo za sklad Izseljenski matici. Komaj pričakujem novo številko! Vaš zvesti naročnik

Franc Kosmač

DA BI VAS LETOS OBISKALO
ČIMVEČ IZSELJENCEV...

Messina, Italija

Želim vam srečno in uspehov polno 1961. leto in da bi vas letos obiskalo čimveč izseljencev, seveda v upanju, da bi bila tudi jaz med njimi.

Prav lepo se vam zahvaljujem za »Rodno grudo«. Vedno nas razveseli in radi jo beremo. Hčerka in sinko se venomer spominjata počitnic, ki sta jih lani preživela v Ljubljani. Tudi vasa sta obiskala in bila sta zelo zadovoljna in naša največja želja je, da bi v tem letu lahko vsi prišli na obisk v domovino.

Jelka, Irenca in Danilo
Scaffidi

KAJ MI JE DALA TUJINA?

Lesično, Jugoslavija

Sem stalni naročnik »Rodne grude« in Slovenskega izseljenskega koledarja, odkar izhaja. Pošiljam vam obnovo naročnine za oboje. V inozemstvu sem vedno težko čakal revijo in vedno me je izredno razveselila. Zdaj sem že dve leti v domovini in revijo prav tako nestrpno pričakujem, ker v njej vedno najdem dopise in slike rojakov iz Francije, ki jih poznam. Tako se malo razvedrim, ker sem stalno v postelji. Obenem razmišljam o svoji mladosti. Bioša Jugoslavija ni imela kruha za vse in med takimi sem bil tudi jaz. Kaj pa mi je dala tujina? Pustil sem ji eno nogo in zdravje; domov pa sem prinesel kal bolezni, da so mi morali odrezati še drugo nogo.

V tem letu želim mnogo sreče in zdravja vsem na-

ročnikom »Rodne grude« po širnem svetu, posebno pa odboru in sodelavcem pri Slovenski izseljenski matici.

Franc Krofl

POSLJITE MI SE PET
KOLEDARJEV

Stiring Wendel, Francija

Naročene koledarje sem prejela v redu in sem vseh trinajst takoj razprodala. Manjka mi jih še pet in prosim, da jih pošljete čimprej. Koledarja so vsi veselili! Lepe pozdrave vsem na matici.

Franc in Milka Železnikar

UKVARJAM SE IZKLJUČNO
S ČEBELARSTVOM

La Jara, Colo, ZDA

Prijatelji so mi poslali nekaj številok »Rodne grude«. Z veseljem sem iz njih razbral, da se zanimате za Slovence v tujem svetu. Tudi jaz sem eden tistih. V Ameriko sem prišel l. 1914 za namenom, da proučim ameriški čebelarški sistem. Najprej sem živel med Slovenci in se učil angleščine, potem pa sem odšel med angleško govoreče ljudstvo in živim čisto ločen od Slovencev in ne slišim nobene slovenske besede, zato mi je vaša revija tembolj dobrodošla. Med tuje ljudi sem odšel zaradi čebelarstva in mislim, da sem edini Slovenec v Ameriki, ki se ukvarja izključno s čebelarstvom. V prvih letih sem v tujini pisal male povesti za »Prospeto«. Doma sem iz Poljske doline, dom, kjer sem bil vzgojen, so požgali Nemci.

M. B. Nickelson (prej Miklavčič)

V KOLEDARJU SO NAM NAJBOLJ VSEČ SLIKE SLOVENIJE

Halmstad, Švedska

Prejmite srčne pozdrave od družine Eniko in Svansson iz Švedske. Najlepše se vam zahvaljujemo za Izseljenski koledar in vam zanj prilagamo 10 šv. kron. V naslednjem pismu bom priložila za »Rodno grudo«. Koledar nam je zelo všeč, posebno slike iz naše domovine Slovenije.

Lani sva z možem obiskala Ljubljano in moj mož si je vse z zanimanjem ogledoval. Nameravali smo letos spet priti in to skupaj

s hčerkino družino, a žal se je zet pri delu ponesrečil in bomo obisk morali zaenkrat odložiti. Veliko uspeha v letošnjem letu vam želita

Ivanka in Franc Eniko

KOLEDARJA SEM SE ZELO
RAZVESELILA

Marl - Hüls, Westfalija

Koledar sem prejela in sem se ga zelo razveselila, ker je res lep. Še posebno pa sem ga bila vesela zato, ker ste mi ga poslali, čeprav ga nisem naročila. Za zaupanje se lepo zahvaljujem. Na naročilo sem pozabila zato, ker mi je umrl mož. Oprostite, in še enkrat hvala, da niste pozabili name. Po banki sem poslala 25 DM za »Rodno grudo« in koledar. Pošiljam vam lepe pozdrave iz Nemčije.

Kristina Welke

ZARADI
IZSELJENSKEGA TEDNA
SE JE IZPLAČALO
PRITI V JUGOSLAVIJO

Monrovia, Cal., ZDA

Čeravno pozno, se vam iskreno zahvaljujem za prelepe lanske prireditve na pikniku 4. julija in v Izseljenskem tednu. Se vedno kar naprej ogledujemo slike iz našega izleta po Jugoslaviji in vsaka slika obudi nov spomin na dneve, ki jih nikdar ne bomo pozabili. Čeprav Jugoslavija ni domovina mojih staršev, mi je zelo všeč, saj je lepša kot druge države v Evropi in še domovina mojega moža je. Sedaj razumem, zakaj vaši rojaki tako radi obiskujejo rodni kraj. Piknik je razveselil stotine izseljencev in domačinov in med veseljem, slovensko pesmijo, domačimi fanti in dekleti ter med izseljenci se je sklenilo mnogo poznanstev in prijateljstev. Še zdaj si dopisujemo v želji, da bi se še sestali. Prireditve Izseljenskega tedna na Paliču pri Subotici so nam omogočile, da smo spoznali ogromen napredek Jugoslavije. Ti kraji so mi bili še posebno všeč, ker sem v njih lahko govorila materin jezik, madžarsčino. Zelo me je zanimala moderna klabonica, ki smo jo obiskali. Najlepša hvala vsem za vse, kar ste storili zato, da smo se pri vas tako lepo in dobro počutili.

Betty Rogers

Pomlad doma

o Dolinarjevem Jokeljnu

V gorah, ne daleč od Idrije, stoji raztresena in samotna vas z imenom Oselica.

To, kar vam pripovedujem, se je zgodilo v času, ko je nad našimi kraji še vladalo njegovo apostolsko cesarsko in kraljevo veličanstvo cesar Franc Jožef I.

V Oselici je pastiroval že prileten in bolehen župnik, ki ni mogel več krotiti svojih ovc in koštrunov.

Prepirali in pretepali so se s farani sosedne župnije, pijančevali, peli pregrešne pesmi, vaščani, bilo je več primerov, so eden drugemu hodili v zelnik; skratka: prava Sodoma in Gomora.

Pa se je spomnil stari župnik in zapretil v nedeljski pridigi svojim župljanom:

»Le čakajte! Jaz vam sicer nisem več kos, toda ukrotili vas bodo drugi!«

In je oznanil sveti misijon.

Prišli so kar trije bradati misijonarji. Zagr-melo je s prižnice, da so se grešniki tresli kot šibe na vodi.

Že prvi dan je misijonar zažugal faranom v Oselici:

»Preljubi moji oslički, vsi boste šli v peklo!«

Da ne bi prišli v pest samemu rogamemu peklenščku, so se vaščani naslednje dni zvrstili pred spovednicami.

Najhujši grešni kozel v vasi je bil Dolinarjev Jokelj, znan daleč na okoli kot nergač in pretepač. Bil je srednji kmet in samec, čeprav je imel že blizu štirideset let. Kljub temu je bil nevaren

Stane Kumar: Slap ob Idriji

ženskar in vaščani so ga upravičeno opravljali, da bi za kijkljo skočil tudi v vodo. Vaške tercijalke pa so pripovedovale o njem, da že sedem let ni bil pri spovedi.

Misijon je tudi Jokeljna pretresel tako, da je sklenil, da gre k spovedi.

Toda Jokelj je Jokelj, vse mu pride prav, če je v njegovo korist, zna biti čudovito prefri-gan, če mu slaba prede, je tako otroško nedolžen, da bi človek mislil, da mu manjka eno kolesce v glavi.

Kako je opravil pri spovedi?

»Omenil sem misijonarju le nekaj grehov, pa me je že začel pestiti, da sem nazadnje komaj zatajil vse skupaj.«

No, odvezo je dobil vseeno in pri obhajilni mizi se je tako zatopil v tajne religije, da je začel misliti na glas:

»Ti preklicana kunšt.«

Nato je vdano sklonil glavo:

»Ti preljubi Jezus, kako si ti grenek. Že sedem let te nisem, pa še sedem let te ne bom.«

Videč, kako je župnik razjarjen, je mežnar Jokeljna z vso močjo s konico prižigalnika sunil v rebra, naj molči. Tresk — in palica prižigalnika se je prelomila.

»Pri spov'd je že še b'lo, pri spov'd,« je Jokelj pozneje pripovedoval vaščanom. »Kaj pa je b'lo pri obhajil', če b' se jim ne bil' zlomil', b' me b'li še ubil'.«

Vseeno je Jokelj srečno prebil tiste kritične dni. Zadnji dan je misijonar pozval vaščane, naj se spravijo med seboj in poslej živijo v miru.

Prizadeto se je Jokelj z globokim basom, ki je zadonel po vsej cerkvi, pridružil faranom: »Obljubljamo!«

Toda komaj je zinil, že mu je bilo žal.

»Kaj? S Čeponovko, ki v mojo škodo predstavlja mejnike na travniku, s to stiskaško in goljufivo babo naj bi se spravil? Nak, to pa ne!«

Vseeno: dano besedo je treba držati. Jokelj tuhta in tuhta, navsezadnje se mu posveti. Takoj po končanem cerkvenem opravilu se zunaj cerkve postavi pred Čeponovko:

»Poslušaj baba. Obljubil sem, da se s teboj ne bom več tožaril in prepiral. Toda, če se le s koncem prstov še dotakneš moje zemlje, te na robu mojega travnika brez besede zabijem v zemljo do nedrij, da boš do sodnega dne ostala tam, namesto konfina!«

*

Povedal sem vam to zgodbo v tisti preprosti, šegavi, krepki in originalni govorici vaščanov te vasi, ki včasih zazveni nekoliko grobo, za katero pa se nikoli ne skrivajo zlobni nameni. Po srcu in duši najboljši ljudje živijo v gorah. Kam bi pa prišli, kadar jim v samotni gorá postane dolgčas, če bi se vedno resno držali, če ne bi od časa do časa tudi kakšno krepko razdrli?

POZOR!

Tričlanska družina s 16-letnim dekletom (dijakinjo gimnazije) v Ljubljani sprejme med šolskimi počitnicami za štiri tedne v popolno oskrbo 15- do 18-letno dijakinjo iz resne družine, ki bi hotela pod istimi pogoji sprejeti 16-letno dekle (dijakinjo). Za zamenjavo pridejo v poštevdružine v Švici, Angliji, Švedski ali v Parizu. Informacije o družini dobite v uredništvu »Rodne grude«, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva ulica 1/II.

Stanko Holy, sodnik
Ljubljana, Aškerčeva 5

Ivo Trošt:

Znajti se je treba

Pokojni Petrovec je bil v Goriči vasi kovač, pravi Ribničan ne samo po zunanosti in značilnem obrazu z majhnimi pa živimi očmi, ampak tudi po izrazitem in šegavem izražanju in ni prišel nikdar v zadrego. Bil je tudi ljudski pesnik in je pri dobri volji skoval cel govor v verzih, seveda v klasični ribniščini. Vsako poletje si je napravil dva tedna počitnic, da je odšel v Malo goro oglje kuhat, kolikor ga je rabil za svojo kovačijo, včasih pa tudi več in ga potem prodal gorenjskim kovačem.

Pot je nekoč Petrovca pripeljala v Kamnik. Prodal je tam dobro lipovo oglje in se po kupčiji podal v gostilno, da bi kaj prigriznil in popil. Naročil si je pečenko, toda natakarica mu prinese samo veliko kost, na kateri se je mesa le malo držalo. Petrovec si kost ogleduje in ne ve, ali bi se je lotil ali ne. Pa jo brž pogrunta. Z žepnim robcem si obveže desno roko, vzame nož in vilice ter se muči in glasno vzdihuje, da bi si odškrmil vsaj grizljaj. Oštirju, ki ga je molče opazoval, se moč zasmili in že stopi k njemu ter se mu ponudi, da mu bo pečenko on razrezal. Pa tudi njemu se ne posreči kaj več, velika kost nikakor ni pustila do sebe. Zato lahko samo ugotovi, da je to slaba porcija, vzame krožnik s kostjo in odnese v kuhinjo, nazaj pa prinese lep kos dišeče pečenke brez kosti. Išče nož in vilice, da bi možu z bolno roko sedaj pomagal. Petrovec pa si je medtem že roko razvezal in je že zasadil vilice ter pričel rezati meso z nožem pa mežikati z drobnimi očmi proti krčmarju, ki ga je ves začuden gledal.

»Vajste, gespud oštir, mesu lahko tudi sam rajžem, le kosti ne muorem!«

Krčmarju je bila Petrovčeva domislica tako všeč, da je postavil predenj še polič vina in še marsikatero sta razdrila, preden sta se ločila.

DOMAČA MODROST

V pregovorih so izražene starodavne izkušnje, ki naj bodo nauk mladim ljudem in kasnejšim rodovom. Marsikateri pregovor nam danes ni več razumljiv, ker je nastal v okolju, ki se je pozneje povsem spremenilo. Pregovori, ki uporabljajo primere iz kmečkega, pastirskega ali kakega bolj oddaljenega sveta, človeku, ki živi izven njega, tudi niso vedno in povsem razumljivi.

Odbrali smo nekaj pregovorov, ki smo jih slišali na Dolenjskem (znani so gotovo tudi drugod, morda v nekoliko drugačni obliki). Skušali bomo razložiti njihov pomen ali nastanek.

Božična odjuga in fantovska obljuba — oboje enako stanovitno

O božiču (25. december) je na Slovenskem navadno trda zima. Če je kakšen dan malo toplejši, to še ne pomeni, da prihaja pomlad — božična odjuga je kratkotrajna in nezanesljiva. Take so večkrat tudi obljube fantov, ki jih dajejo dekletom, medene besede, ki kmalu skopne.

Kdor se z Lahom brati, si rokavi krati

Uskokom, ki so v 16. stoletju pobegnili iz Srbije pred Turki in se naselili v Žumberku, pravijo njihovi sosedje pod Gorjanci Lahi (Vlahi). Žumberčani so bili v preteklosti predvsem mešetarji in živinski prekupčevalci. Ta posel jim je dobro nesel in večina gostiln in trgovin ob

cesti Novo mesto—Metlika je prišla v njihove roke. Zemljo so obdelovali z najeto delovno silo. Najpogostejši dminarji so bili Podgorci. Kaže, da se vse te njihove zveze z Žumberčani niso vedno dobro obnesle, ker pregovor opozarja na uskoško prevejanost.

Tudi dobri mački včasih miš uide

Nikar si ne domišljajmo, da bo šlo mam vse po sreči, da nam pri kakšni stvari ne more spodrseti kakor drugim. Nikar se ne zanašajmo na minule uspehe, če smo jih imeli. Za vsako delo se je treba sproti in ponovno učiti, sicer se nam uspeh vedno lahko zmuzne iz rok. Pa tudi ob najboljši pripravi je včasih kaj narobe...

Mater je treba spoštovati, četudi je s trto zvezana

Mladina naj spoštuje stare ljudi, čeprav so slabotni in morda že nelepi za oko. Vedeti moramo, da trpljenje naredi zguban obraz. Posebno hvaležni pa morajo biti otroci materi za vso skrb, delo in trud, ki jim ga je žrtvovala. Ivan Cankar pretresljivo opisuje, kako je v mladostni nerazsodnosti zatajil svojo mater. Ko se je zavedel tega dejanja, je bil do smrti žalosten.

Primeri v našem pregovoru, da je mati zvezana s trto, pomeni, da je mati zelo slabotna starka, ki je še komaj pokonci. S trto (vrbo) so ljudje zvezovali leseno posodo, dokler še niso imeli železnih obročev.

Danica Zupančič

Preberite tudi to!

VESELI NAS,

če ste zadovoljni z »RODNO GRUDO«

VSEČ NAM JE,

če nam sporočate svoje želje, kakšnega čtiva in slik si v »RODNI GRUDI« najbolj želite. Vse vaše želje bomo postopoma upoštevali.

HVALEŽNI VAM BOMO,

če v letošnjem jubilejnem letu Slovenske izseljenske matice

PRIDOBITE »RODNI GRUDI« NOVIH NAROČNIKOV!

ZANIMIVE KNJIGE ZA NAŠE ROJAKE

Naši rojaki v zamejstou so gotovo že slišali za zavod »Borec« v Ljubljani in marsikomu od njih so že prišle v roke zanimive in pretresljive knjige, ki jih izdaja ta zavod in ki jih urejuje pisatelj Tone Seliskar. Zavod »Borec« je bil ustanovljen pred dvema leti s prav posebnim namenom, da zbira dokumente in pričevanja o trpljenju naših ljudi med vojno.

Doslej je izdal že okrog 50 zanimivih knjig, ki so jih napisali preživeli borci in partizanski komandanti, bivši ujetniki okupatorjevih zaporov iz zloglasnih taborišč pri nas ali v okupatorjevih deželah. Naj med njimi omenimo samo nekatere, ki bodo gotovo zanimale tudi naše rojake v Ameriki.

»Bolnica Franja« opisuje partizansko bolnišnico »Franjo«, ki je stala v divji, nedostopni grapi v Novakih pri Cerknem in bila skoraj nezavetna trdnjava partizanskih ranjencev. Postavili so jo v največji tajnosti in v njej je našlo zatočišče na stotine ranjenih partizanov iz vse Primorske. Knjiga je posvečena vsem partizanskim borcem, ki so se zdravili v tej bolnišnici, vsem, ki so umrli zaradi pretežkih ran, prav tako pa tudi zdravnikom, bolniškemu in obrambnemu osebju te junaške bolnišnice, posebno pa tudi domačinom, ki so tako požrtvovalno skrbeli zanjo. Cena knjige je 1 §.

»Preživela sem taborišče smrti« je naslov knjige, ki jo je napisala Jožica Veble-Hodnikova. V njej opisuje pretresljive dogodke v Auschwitzu, v tem največjem in najbolj krutem nemškem uničevalnem taborišču, kjer so sežgali marsikatero slovensko ženo. Cena knjige je 2 §.

»Nürnberški proces« je ena najbolj zanimivih knjig, ki obravnava drugo svetovno vojno. Kdo jo je sprožil? Kdo je bil odgovoren za milijone žrtev in za veliko razdejavanje, v katerem se je človeštvo znašlo pomladi leta 1945? Koga je bilo potrebno poklicati na odgovor? Na vsa ta vprašanja odgovarja knjiga, ki je napisana na podlagi ogromnega dokaznega gradiva, ter je zlasti v sedanjem času, ko smo priča ponovnega oživljanja nemškega fašizma, zanimivo čtivo in obenem opomin, kaj se bo v prihodnje zgodilo z vsemi tistimi, ki bi se zarotili proti svobodi in človečnosti. Cena knjige je 4 §.

»XIV. divizija« je zbirka več kot sto dokumentarnih fotografij o poti XIV. divizije na Stajersko. Ta največji pohod slovenskih partizanov je spremljal tudi fotograf Jože Petek, ki je s svojo kamero zabeležil nadvse zanimive dogodke (in tudi sam padel) o bojih te slavne partizanske enote, ki je zajela in uničila čez sto tisoč sovražnih vojakov in naposed sedem dni po kapitulaciji Nemčije bojevala poslednjo bitko druge svetovne vojne ter dokončno primorala nasprotnika, da je položil orožje tudi pred junaško Titovo armado. Vse slike imajo komentar tudi v angleščini. Cena knjige je 5 §.

Letos bo zavod »Borec« izdal okrog 20 knjig. Naj omenimo nekatere:

»Bela Krajina« je knjiga, v kateri je opisana vsa junaška zgodovina te naše ljubljene deželice od najstarejših časov do osvoboditve. Zlasti je bogato zastopano obdobje narodnoosvobodilne vojne. Knjiga bo imela mnogo pokrajinskih folklornih in dokumentarnih slik. Lepo so opisani tudi težki časi okrog prve svetovne vojne in po njej, ki se jih marsikateri naš rojak še spominja, saj je ravno tedaj moral zapustiti svojo domovino in se podati za kruhom v Ameriko. Cena knjige bo 3 §.

»Pojoči konji« bo knjiga novel, ki zvečine obravnava mučenje in umiranje v nemških koncentracijskih taboriščih. Napisal jo je pisatelj France Filipič. Cena knjige bo 2 §.

»Viharni časi« je knjiga spominov na partizanska leta. Napisali so jih bivši partizani, aktivisti in sodelavci osvobodilnega gibanja. Vse, kar so napisali, so sami doživeli. Cena knjige bo 1.50 §.

»Begunje«. Ze ime samo vzbuja grozo vseh naših ljudi. Skozi begunjske ječe je med vojno romalo na svojo mučniško pot nad dvanajst tisoč zavednih Slovencev, partizanskih borcev, aktivistov in sodelavcev osvobodilnega gibanja, povedni Gorenjcev. Od tega je bilo 849 ustreljenih in na smrt mučenih. Ta gestapovska mučilnica je zdaj natančno po dokumentarnih virih opisana v knjigi, ki jo je sestavil dr. Janez Gerčar. Cena knjige bo 1 §.

Bivši partizanski borec na Gorenjskem Ivan Jan je napisal knjigo o znani dražgoški bitki, ki je bila ena največjih partizanskih bitk na Slovenskem. Cena knjige bo 2 §.

Tudi »Vražji vrtec« Franceta Sušteršiča bo opisoval trpljenje naših ljudi med vojno in sicer vseljusko vstajo leta 1941 okoli Cerkljanskega jezera. Cena knjige bo 1 §.

Ivan Hariš-Gromovnik, legendarni španski borec in najbolj drzen diverzant v narodnoosvobodilni vojni, ki je s svojo večšo roko pognal v zrak mnogo sovražnikovih vlakov, kamionov, mostov in viaduktov, je zbral svoje spomine v knjigi z naslovom »Diverzant«. Cena knjige bo 2 §.

Iz srbskega jezika bomo prevedli tudi »Hotel park« polkovnika Aleksandra Vojinovića. Cena knjige bo 2 §.

Marsikomu še ni znano, da so imeli partizani na Jadranskem morju tudi svojo mornarico. Čeprav je ta imela le lesene ribiške barke, se je uspešno bojevala proti najmoderneje opremljenemu sovražniku. O vseh teh zanimivih borbah bo pripovedovala knjiga »Partizanska zvezda na Jadranu«. Cena knjige bo 3 §.

O našem partizanskem boju so pisali tudi tujci. Letos bomo v slovenskem prevodu dobili knjigo Rogersa Lindsaya »Gverilski zdravnik«. Lindsay je novozelandski zdravnik, ki je leta 1944 prišel v Jugoslavijo zdraviti partizanske ranjence in je pri nas doživel mnogo zanimivega. Zlasti lepo je opisal maršala Tita in druge partizanske voditelje. Cena knjige bo 2 §.

Kogar zanima, kako je nastala in rasla sedanja Jugoslavija, pa bo s pridom vzel v roke Tudjmanovo zgodovinsko knjigo »Rast nove Jugoslavije«. Cena knjige bo 2 §.

Zavod »Borec« je v svojem knjižnem programu mislil tudi na najmlajše bralce. Dosedaj so izšle naslednje mladinske knjige: »Jernejčkov odred« in »Martinček sin brigade« Toneta Seliskarja, »Ognjeni krst Gregca Petelinčeka« Franceta Bevka in »Razbita hajka« Josipa Ribičiča. Tudi letos bo izšlo več knjig za mladino: »Kurirček Srbečica« Fani Okičeve, »Volk Pogoltnik« Toneta Seliskarja in »Partizan Mladen« Gabra Vidovića.

Cena mladinskih slikanic bo 2 dolarja, povesti pa 1.50 dolarja.

Prepričani smo, da bodo naši rojaki v Ameriki med vsemi opisanimi knjigami našli marsikaj, kar jih bo zanimalo. Vse knjige lahko naročite na naslov:

Zavod »BOREC« Ljubljana, Titova c. 17

TRGOVSKO PODJETJE

PETROL

Ljubljana, Cankarjeva 5/II

Prodaja naftne derivate v svojih skladiščih,
bencinskih servisih in pri črpalkah
v vseh večjih mestih Slovenije

Brezplačno daje strokovne nasvete
za pravilno izbiro maziv za vse stroje
ter njihovo najprilnejšo in najbolj ekonomično
uporabo

Vsi, ki potrebujete proizvode
naftnih derivatov,
se obrnite na naše podjetje

Postreženi boste hitro,
solidno in pravočasno

MLADI ROD

PRILOGA »RODNE GRUDE«

MAREC 1961

ZIVE NAJ VSI NARODI,
KI HREPENE DOČAKAT DAN,
DA, KODER SONCE HODI,
PREPIR IZ SVETA BO PREGNAN,

DA ROJAK
PROST BO VSAK,
NE VRAG,
LE SOSED BO MEJAK!

(Odlomek iz Prešernove pesmi »Zdravljica«)

Žive naj
vsi narodi
ki hrepene
dočakat dan
da koder
sonce hodi
prepir
iz sveta
bo pregnan
da rojak
prost bo vsak
ne vrag

le sosed
bo mejak

Long live
all peoples
longing
to see the day
when wherever
the sun rises
every conflict
from the world
will be banished
when every com patriot
will be free,
and when they will
no more be enemies,
just neighbours
the ones beyond the
border!

Vive
chaque nation
désirant
de voir
que partout où
le soleil se lève,
tout conflit
du monde
sera banni,
que tout compatriote
sera libre,
et qu'ils ne seront
plus des ennemis,
mais des voisins
les gens au delà de
la frontière!

Es lebe
jedes Volk,
das sich sehnt,
den Tag zu erleben,
da überall, wo
die Sonne aufgeht,
der Streit
aus der Welt
verbannt sein wird,
da jeder Landsmann
alle frei sein wird,
und da sie keine Feinde
mehr sein werden,
bloß Nachbarn
die Leute jenseits
der Grenze!

MOJA MATI

MOJA MATI JE BILA KMETIŠKI OTROK; RASLA IN DORASLA JE KAKOR CVET NA POLJU. KO SE JE OMOŽILA, NI ZNALA NE BRATI NE PISATI. OBOJEGA SE JE NAUČILA SELE TEDAJ, KO SMO MI OTROCI DORAŠČALI; BEDELA JE PONOČI, DA BI JE NIHČE NE VIDEL. PISALA JE Z NEOKRETNOSTJO, ČRKE SO BILE ZELO VELIKE; ALI ŠE ZDAJ SE SPOMINJAM, DA JE BILA NJENA SLOVENŠČINA LEPA IN ČISTA IN DA NAM JE MATI POPRAVLJALA BESEDE.

KO SMO SE NAUČILI BRATI IN PISATI, SMO ZAČELI S SLOVNICO IN S TEŽAVNIMI RAČUNI. MATI SE JE VSEGA UČILA Z NAMI. MARSIKAJ V SLOVNICI SE JI JE ZDELO TEŽKO, A NAZADNJE SE JE VSEGA NAVADILA. PREUDARIL SEM TAKOJ: »MATI ZNA VSE, ZAKAJ BI TUDI SLOVNICE NE ZNALA?«

Ivan Cankar

My Mother

My mother had been a peasant's child; she had been growing up like a wild flower. When she got married, she did not know how to read and write. She learned both as late as when we children were growing up. She was sitting up during the night to remain unseen. Her handwriting was ungainly, with huge letters, but I still remember her Slovene being beautiful and pure, and my mother correcting our wording.

After learning how to read and write we attacked grammar and difficult counting. Mother was learning all of that together with us. Many a problem of grammar seemed hard to her, yet in the end she acquired the whole of it. I was considering at once: "Mother knows all, why shouldn't she know grammar, too?"

Ivan Cankar

ČAROVNIK

NA ŽIVI .NJEGOVE POGANJAJO .IMA
 HITREJŠE OD .LETI S NAD VIŠE OD .VIDI
 Z VSE, SLIŠI Z VSE VRTA , USTAVLJA
 NASAJA , OSVAJA , NAPAJA
 TA JE - ČLOVEK.

ČAROVNIK

PTICA

ZEMLJA

GORA

STROJ

SLAP

VETER

GOZD

PERUT

MORJE

OBLAK

PUŠČAVA

ROKE

OČI

NOGE

UŠESA

Naša pomlad

Spet je tu pomlad. Vedno toplejše sonce tali sneg v gorah naše Gorenjske. Na Dolenjskem, Primorskem in Štajerskem so začeli z deli v vinogradih. Globoko je treba okopati trte, da bodo dale v jeseni zlahten sad. Traktorji orjejo polja. Zrnje se vsiplje v sveže brazde. Naš parček lastovic se je vrnil in si spet spletel gnezdo v naši veži. Kmalu bo zacvetela breskev na vrtu lepe nove šole. Naša vas je dala za svobodo 48 partizanskih borcev in nova šola je bila zgrajena v njihov spomin. Letos ob 20-letnici jugoslovanskih narodov bomo na šolskem pročelju vzdali spominsko ploščo, kjer bodo z zlatimi črkami zapisana imena padlih, med njimi tudi ime mojega dragega, hrabrega očeta.

OUR SPRINGTIME

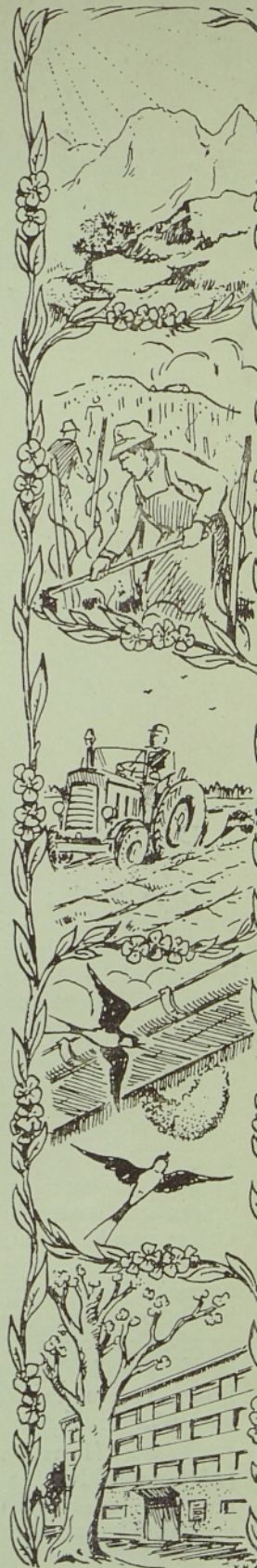
We have spring again. The sun is shining warmer and warmer, and thawing the snow on the mountains of Gorenjsko (High Slovenia). In Dolenjsko (Lower Slovenia), Primorsko (the Littoral) and Styria the tillage of the vineyards has started so that they might yield choice grapes in fall. By tractors the fields are being plowed. The seeds are being sown in the fresh furrows. Our dear couple of swallows has come back and rebuilt a nest in our entry. Soon the peach in the garden of our fine new school will be blossoming. Our village has laid down the lives of 48 partisan fighters for the sake of freedom, and the new school has been raised in their memory. This year at the 20th anniversary of the uprising of the Yugoslav peoples, to the front of the schoolbuilding a commemorative tablet is to be attached, with the names of those fallen in combat written in gold letters, and among them the name of my dear valorous father.

Notre printemps

C'est printemps de nouveau. Le soleil, plus chaud de jour en jour, dégèle la neige sur les montagnes de Gorenjsko (la Haute-Slovénie). En Dolenjsko (la Basse-Slovénie), Primorsko (le Littoral) et Styrie le labourage des vignobles a commencé. Il faut profondément piocher la terre autour des vignes afin qu'elles donnent des raisins généreux en automne. On laboure les champs avec des tracteurs. Les graines sont disséminées dans les sillons. Notre cher couple d'hirondelles est revenu et a fait encore son nid dans notre vestibule. Bientôt le pêcher dans le jardin de la jolie nouvelle école fleurira. Notre village a sacrifié les vies de 48 partisans pour l'amour de la liberté, et la nouvelle école a été bâtie en leur mémoire. Cette année, au 20e anniversaire de la révolution des peuples yougoslaves, nous attacherons à la façade de l'école une plaque commémorative qui montrera, en lettres d'or, les noms des combattants tués, et parmi eux, le nom de mon cher père valeureux.

UNSER FRÜHLING

Wieder ist es Frühling. Die immer wärmere Sonne taut den Schnee in den Bergen von Gorenjsko (dem Oberland). In Dolenjsko, Primorsko und Štajersko hat die Arbeit in den Weinbergen begonnen. Die Rebstöcke müssen tief umhackt werden, damit sie im Herbst edle Weintrauben tragen. Mit Schleppern werden die Felder gepflügt. Saatkorn wird in die Ackerfurchen geschüttet. Unser Schwalbennest ist wiedergekommen und nistet wieder in unserem Flur. Bald wird der Pfirsichbaum im Garten der schönen neuen Schule blühen. Unser Dorf hat das Leben von 48 Partisanen für die Freiheit hingegeben, und das neue Schulgebäude ist zu ihrem Gedächtnis erbaut. Heuer wird zum 20. Jahrestag der Erhebung der jugoslawischen Völker an der Stirnseite des Schulhauses eine Gedenktafel eingemauert werden, mit den Namen aller Gefallenen in goldenen Lettern, darunter auch der Name meines teuren guten Vaters.

Danilo Gorinšek:

Ůčasih

Včasih se srce razjoče,
včasih srcu se zahoče
prek gora, voda v daljine ...

Kaj je tam? Palača zlata?
Je deželata tam bogata?
Je radost, ki več ne mine»

Ne! Le srcu se zahoče
do preproste rodne kočee,
ki ljubav do nje ne gine ...

Prebrisani Urban

Ko je nosil Ribničan Urban svojo krošnjo po Gorenjskem, je srečal na cesti daleč iz vasi duhovnika, ki se je trudil, da bi spravil iz obcestnega jarka koleselj, kamor ga je zapeljal, ker ni bil vajuen vožnje. Urban je odložil svoj tovor suhe robe kraj poti in pomagal duhovnemu gospodu. Priganjala sta konja in tako vzdigovala, da je teklo od njiju, a koleselj se ni nikamor premaknil. Ni in ni šlo. Tedaj je Urban naročil fajmoštvu, naj gre sto korakov naprej, naj miži in si tišči ušesa. In glej — voz je bil hitro spet na cesti. Duhovnik se ni mogel načuditi in je hotel iz Urbana izvleči, zakaj ga je poslal v stran. Po dolgem navorjanju je Urban povedal:

»Ih, kaj! Ho-ruk s'm rjeku pa pošljanu zekleu, pa je šlu. Vas, gospud, s'm pa glih zetu ukrej poslou, k' zravn vas ne smajm hudiča klicat ne pomuč.«

UGANKE

Živo ni, ni umetnina,
ni leseno, ni kovina,
je prijetno za oko
in prepeva prav lepo.

Cvetka trobentica

Malčki moji, li poznate
ženko tiho, ženko črno?
S saboj vodi hčerke zlata
in njih mamico srebrno?

Noč, zvezde, luna

Ko večer prihaja,
mala, drobna pika
v zraku sprehaja,
tvoja kri jo mika.
Pazi, skrbno pazi,
da te ne odpika!

Komar

To okusne so slaščice,
mnogo slajše od potice,
saj so jed najboljše sorte,
mi jim rečemo pa —

Torte

Spomladi z juga prileti
in k nam pod streho se vseli,
iz bilk in blata gnezdo spleta,
po zraku neprestano leta.

Lastovica

Kmetu poje
kar ves dan pozdrave,
ko dviguje
se s poljan v višave;
to je ptiček — ni zaspancek,
mi mu pravimo —

Skrjanček

Dvanajst bratov je na svetu,
vsak je rojen v istem letu,
toda niso vsi po parih,
sedem je enako starih,
štirje so po en dan mlajši,
a najmlajši je najkrajši.

Meseči

Moka, voda, sol in kvas
glavna hrana je za —
kdor ni slep in kdor ni gluhi,
v hipu ve, da to je —

Kruh